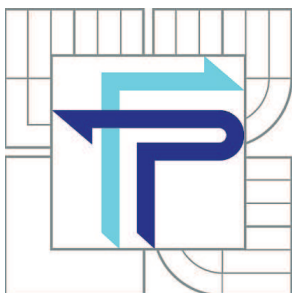

VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V BRNĚ

BRNO UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

FAKULTA PODNIKATELSKÁ
ÚSTAV FINANCÍ

FACULTY OF BUSINESS AND MANAGEMENT
INSTITUTE OF FINANCES

ANALÝZA SYSTÉMU VYMÁHÁNÍ POHLEDÁVEK U SPRÁVY ŽELEZNIČNÍ DOPRAVNÍ CESTY, STÁTNÍ ORGANIZACE, OBLASTNÍHO ŘEDITELSTVÍ BRNO

ANALYSIS OF A SYSTEM OF DEBT COLLECTION OF THE SPRÁVA ŽELEZNIČNÍ DOPRAVNÍ
CESTY, STATE ORGANIZATION, REGIONAL DIRECTORATE BRNO

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

BACHELOR'S THESIS

AUTOR PRÁCE

AUTHOR

ELIŠKA BLATNÁ

VEDOUCÍ PRÁCE

SUPERVISOR

Mgr. HELENA MUSILOVÁ

BRNO 2013

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Blatná Eliška

Daňové poradenství (6202R006)

Ředitel ústavu Vám v souladu se zákonem č.111/1998 o vysokých školách, Studijním a zkušebním řádem VUT v Brně a Směrnicí děkana pro realizaci bakalářských a magisterských studijních programů zadává bakalářskou práci s názvem:

Analýza systému vymáhání pohledávek u Správy železniční dopravní cesty, státní organizace, Oblastního ředitelství Brno

v anglickém jazyce:

Analysis of a System of Debt Collection of the Správa Železniční Dopravní Cesty, State Organization, Regional Directorate Brno

Pokyny pro vypracování:

Úvod
Cíle práce a postupy zpracování
Teoretická východiska práce
Analýza problému
Vlastní návrhy řešení
Závěr
Seznam použité literatury
Přílohy

Seznam odborné literatury:

BAŘINOVÁ, D. a I. VOZŇÁKOVÁ. Pohledávky - právně - daňové - účetně. 3. roz. vyd. Praha: Grada Publishing, 2007. 136 s. ISBN 978-80-247-1816-3.

DRBOHLAV, J. a T. POHL. Pohledávky z právního, účetního a daňového pohledu. 3. aktual. a dopl. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2011. 241 s. ISBN 978-80-7357-599-1.

PLÍVA, S. Obchodní závazkové vztahy. 2. aktual. vyd. Praha: ASPI, 2009. 339 s. ISBN 978-807-3574-444.

VONDRÁKOVÁ, A. et al. Vymáhání pohledávek. 2. aktual. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2011. 896 s. ISBN 978-80-7357-686-8.

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Helena Musilová

Termín odevzdání bakalářské práce je stanoven časovým plánem akademického roku 2012/2013.

L.S.

doc. Ing. Vojtěch Bartoš, Ph.D.
Ředitel ústavu

doc. Ing. et Ing. Stanislav Škapa, Ph.D.
Děkan fakulty

V Brně, dne 25.05.2013

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá problematikou pohledávek. Zaměřuje se na jejich vznik, zaúčtování, ekonomické a daňové aspekty. Dále se věnuje problému vymáhání pohledávek různými způsoby. Bakalářská práce hodnotí, jakým způsobem vymáhá pohledávky Správa železniční dopravní cesty, státní organizace, Oblastní ředitelství Brno a navrhuje pro něj nejvhodnější způsoby vymáhání pohledávek.

Abstract

The bachelor's thesis deals with debts. It focuses on creation of debts, accounting, economic and tax aspects. Then it deals with problem of debt collection by different ways. The bachelor's thesis reviews how to collect debts the Správa železniční dopravní cesty, state organization, Regional directorate Brno and it suggests which ways are the best on.

Klíčová slova

Pohledávka, závazek, věřitel, dlužník, prekluze, vymáhání pohledávek, výkon rozhodnutí, exekuce

Key words

Debt, obligation, creditor, debtor, preclusion, debt collection, enforcement, execution

Bibliografická citace

BLATNÁ, E. *Analýza systému vymáhání pohledávek u Správy železniční dopravní cesty, státní organizace, Oblastního ředitelství Brno*. Brno: Vysoké učení technické v Brně, Fakulta podnikatelská, 2013. 71 s. Vedoucí bakalářské práce Mgr. Helena Musilová.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je původní a zpracovala jsem ji samostatně. Prohlašuji, že citace použitých pramenů je úplná, že jsem ve své práci neporušila autorská práva (ve smyslu Zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském a o právech souvisejících s právem autorským).

V Brně dne 15. května 2013

Poděkování

Děkuji Mgr. Heleně Musilové, vedoucí mé bakalářské práce, za odborné vedení, podněty a připomínky při zpracování bakalářské práce. Dále děkuji subjektu, Správa železniční dopravní cesty, státní organizace, Oblastnímu ředitelství Brno, za poskytnuté informace.

OBSAH

ÚVOD.....	11
CÍL PRÁCE A POSTUPY ZPRACOVÁNÍ.....	13
1 TEORETICKÁ VÝCHODISKA PRÁCE.....	14
1.1 Pohledávky z právního hlediska.....	14
1.1.1 Vznik pohledávky.....	15
1.1.2 Příslušenství pohledávky.....	17
1.1.3 Zajištění pohledávky.....	18
1.1.4 Promlčení a prekluze.....	21
1.1.5 Zánik pohledávky.....	21
1.1.6 Vymáhání pohledávek.....	23
1.2 Účetní a daňové aspekty pohledávek.....	30
1.2.1 Účty k pohledávkám.....	30
1.2.2 Opravné položky k pohledávkám.....	31
1.2.3 Odpis pohledávek.....	32
1.3 Pohledávky z ekonomického hlediska.....	32
1.3.1 Pohledávky jako oběžný majetek.....	32
1.4 Zhodnocení teoretických východisek.....	33
2 ANALÝZA PROBLÉMU.....	34
2.1 Představení podnikatelského subjektu.....	34
2.2 Systém evidence, správy a vymáhání pohledávek Správy železniční dopravní cesty, státní organizace, Oblastního ředitelství Brno.....	36
2.2.1 Evidence a správa pohledávky.....	36
2.2.2 Právní vymáhání pohledávek.....	37
2.2.3 Započtení a postoupení pohledávek.....	38

2.2.4	Účetní a daňové aspekty správy a vymáhání pohledávek Správou železniční dopravní cesty, státní organizací, Oblastním ředitelstvím Brno	39
2.2.5	Ekonomické aspekty správy a vymáhání pohledávek Správou železniční dopravní cesty, státní organizací, Oblastním ředitelstvím Brno	40
2.3	Analýza nájemních smluv	41
2.3.1	Smlouvy o nájmu pozemku, bytu a nebytových prostor	41
2.3.2	Smlouva o dodávce vody a tepla	43
2.4	Přehled úspěšnosti vymáhání pohledávek věřitelem.....	44
2.5	Zhodnocení analýzy problému	49
3	VLASTNÍ NÁVRHY ŘEŠENÍ	50
3.1	Informovanost o druhé smluvní straně.....	50
3.2	Smlouvy a jejich dodatky	51
3.2.1	Notářský zápis s doložkou přímé vykonatelnosti	51
3.2.2	Rozhodčí doložka	52
3.2.3	Splátkový kalendář	52
3.3	Mimosoudní vymáhání.....	53
3.4	Rozhodčí řízení	53
3.5	Soudní řízení	54
3.6	Srovnání poplatků za notářský zápis s doložkou přímé vykonatelnosti, rozhodčí a soudní řízení u fiktivní vymáhané částky	57
3.7	Exekuce vykonávaná soudním exekutorem	58
3.8	Započtení a postoupení pohledávky	58
3.9	Účetní, daňové a ekonomické aspekty pohledávek podnikatelského subjektu	59
3.10	Zhodnocení a reálnost návrhů	59
	ZÁVĚR	62
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	64
	SEZNAM TABULEK	68

SEZNAM OBRÁZKŮ.....	69
SEZNAM GRAFŮ	70
SEZNAM PŘÍLOH.....	71

ÚVOD

V současné době je vymáhání pohledávek velmi aktuální problém. Stále více právnických i fyzických osob se potýká jak s pohledávkami, tak se závazky. V nevyvozených pohledávkách má každý podnikatel uloženo množství finančních prostředků, které by mohl investovat efektivněji. Jedním z důvodů pro výběr tohoto tématu mi byla skutečnost, že jsem již čtvrtým rokem zaměstnaná na Exekutorském úřadu Mgr. Jaroslava Homoly v Brně, kde jsem měla možnost poznat problematiku vymáhání pohledávek v praxi.

V teoretické části bakalářské práce, pomocí odborné literatury, definuji pojem pohledávka. Charakterizuji pohledávky, způsoby jejich vymáhání apod. Na pohledávky nahlížím z právního hlediska, kde definuji pojmy jako promlčení, prekluze, zajištění a postoupení pohledávky. Další pohled na danou problematiku je z hlediska účetního a daňového. V této části práce řeším účty k pohledávkám, opravné položky k pohledávkám a odpisy pohledávek. V poslední řadě pohledávky rozebírám z ekonomického hlediska.

Analytickou část věnuji subjektu Správa železniční dopravní cesty, státní organizace, a to konkrétně Oblastnímu ředitelství Brno. Zde nastiňuji, jak tento subjekt vznikl, čím se zabývá a největší pozornost věnuji jeho pohledávkám. Analyzuji nejvýznamnější část jeho pohledávek, což jsou pohledávky z titulu nájemného. Další pohledávky, které podnikatelský subjekt eviduje, jsou pohledávky za zaměstnanci, z titulu bezdůvodného obohacení a z titulu odpovědnosti za škodu na jeho majetku. Těmto pohledávkám se ovšem v bakalářské práci nevěnuji, neboť zabírají velmi malé procento na celkové hodnotě pohledávek, anebo jsou řešeny mimo Oblastní ředitelství Brno. V analytické části rozebírám interní systém vymáhání pohledávek podnikatelského subjektu, jak pohledávky spravuje, eviduje a mimosoudně vymáhá. Dále rozebírám jednotlivé nájemní smlouvy a jejich zajištění. Dále následuje srovnání úspěšnosti vymáhání pohledávek věřitelem za dlužníky podnikateli a nepodnikateli za poslední roky. Pohledávky jsou rozebrány z pohledu právního, účetního, daňového a je posouzen i jejich ekonomický vliv na finanční situaci podnikatelského subjektu.

V poslední části bakalářské práce přináším vlastní návrhy řešení. Navrhuji věřiteli, jak si ověřit svého smluvního partnera a jakými způsoby může zajistit své

smlouvy. Dále uvádím porovnání nákladů na jednotlivé druhy vymáhání a navrhuji věřiteli, jaké způsoby vymáhání by podle mého názoru byly v jeho případě účinné a efektivní.

CÍL PRÁCE A POSTUPY ZPRACOVÁNÍ

Cílem mé bakalářské práce je navrhnout subjektu, Správa železniční dopravní cesty, státní organizace, konkrétně Oblastnímu ředitelství Brno, jak nejlépe a nejefektivněji vymáhat jeho pohledávky. Jedná se o pohledávky z titulu nájemného. Tyto pohledávky Správa železniční dopravní cesty, státní organizace, Oblastní ředitelství Brno eviduje nejčastěji a v největším objemu.

Položila jsem si výzkumnou otázku, která zní: Jaký způsob právního vymáhání pohledávek je pro Správu železniční dopravní cesty, státní organizaci, Oblastní ředitelství Brno nejvýhodnější po finanční stránce? Dále jsem formulovala hypotézu: Nejvýhodnější způsob právního vymáhání pohledávek po finanční stránce je u Správy železniční dopravní cesty, státní organizace, Oblastního ředitelství Brno podání návrhu na elektronický platební rozkaz. Mou prací se budu snažit odpovědět na výzkumnou otázku a potvrdit či vyvrátit hypotézu.

Postup při zpracování bakalářské práce jsem zvolila následující. Nejdříve jsem prostudovala odbornou literaturu a příslušnou legislativu. Na základě těchto poznatků jsem zpracovala teoretickou část práce. V průběhu tohoto studia jsem navštívila subjekt Správa železniční dopravní cesty, státní organizace, Oblastní ředitelství Brno, konkrétně JUDr. Mazalovou, do jejíž agendy patří vymáhání pohledávek. JUDr. Mazalová mi sdělila veškeré informace týkající se přehledu vymáhání pohledávek věřitelem za dlužníky podnikateli a nepodnikateli, dále mi poskytla vzory nájemních smluv a interní směrnici Správy železniční dopravní cesty, státní organizace, dle které věřitel provádí evidence a vymáhání pohledávek. Na základě tohoto rozhovoru a rozboru poskytnutých materiálů, jsem potom zpracovala analytickou část. Výsledky mé práce jsem interpretovala ve vlastních návrzích řešení. V závěru jsem shrnula možná řešení problému, zhodnotila naplnění cíle a přínos práce pro věřitele.

Metody, kterých jsem využila během vypracování bakalářské práce, jsou následující. V teoretické i analytické části jsem zpracovávala sekundární data, ať už byly zdrojem odborné publikace či interní listiny podnikatelského subjektu. Další metodou byl kvalitativní výzkum, konkrétně analýza dokumentů a rozhovor. Dále jsem použila metodu analýzy, kde jsem analyzovala věřitele z různých hledisek, syntézy a dedukce.

1 TEORETICKÁ VÝCHODISKA PRÁCE

Teoretická část je rozdělena do čtyř kapitol. První kapitola řeší pohledávky z právního hlediska. Je zde popsána právní úprava pohledávek, jejich vznik, příslušenství, zajištění, promlčení, zánik a vymáhání. Další kapitola řeší pohledávky z účetního a daňového hlediska, kde jsem se zaměřila na základní účty k pohledávkám, problematiku tvorby opravných položek a odpisu pohledávky. Třetí kapitola nahlíží na pohledávky z ekonomického hlediska a v poslední kapitole jsou krátce shrnuta všechna teoretická východiska.

1.1 Pohledávky z právního hlediska

V této části práce jsou definovány základní pojmy, které je potřeba osvětlit. Jsou to pojmy jako pohledávka, závazek, věřitel, dlužník. Dále je zde uvedeno, jaká právní úprava problematiku pohledávek zakotvuje. Je charakterizován vznik pohledávky, její příslušenství a jakým způsobem lze pohledávky zajistit. Dále je v této kapitole popsán systém vymáhání pohledávek, a to mimosoudním, soudním a exekučním řízením. Jsou zde vysvětleny pojmy jako promlčení a prekluze, také jsou zde vymezeny způsoby zániku pohledávky.

Pohledávka je definována jako plnění ze závazkového vztahu. Závazek (závazkový vztah) je právní vztah, ze kterého věřiteli vzniká právo na plnění od dlužníka a dlužníkovi vzniká povinnost splnit závazek (§ 488 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník). Z uvedeného vyplývá, že pokud v závazkovém právním vztahu vznikne věřiteli pohledávka, na druhé straně vztahu musí automaticky vzniknout závazek dlužníka pohledávku splatit.

Závazkový právní vztah upravuje Občanský zákoník a Obchodní zákoník. Občanský zákoník zde plní funkci základního právního předpisu, který je společný jak pro právo občanské, tak pro právo obchodní. Obchodní zákoník zato upravuje vztahy mezi podnikateli, kde je zřejmé, že se tento vztah týká jejich podnikatelské činnosti. V případě, že se nepoužije ustanovení v Obchodním zákoníku, potom pro závazkový vztah platí Občanský zákoník (PILÁTOVÁ, RICHTER, 2011).

1.1.1 Vznik pohledávky

Jak jsem již výše uvedla, pohledávka vznikne ze závazkového vztahu. Závazky (u věřitele pohledávky) vznikají z právních úkonů, jako jsou smlouvy, způsobené škody, bezdůvodné obohacení atd. (§ 489 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník). V této kapitole je rozebráno ověřování obchodního partnera před uzavřením smlouvy, následně smlouva jako právní úkon, ze kterého mohou vznikat pohledávky. Pohledávky, které vznikají právě z tohoto důvodu, jsou v mé práci stěžejní.

1.1.1.1 Ověřování obchodního partnera

Před uzavřením jakékoli smlouvy by si měla každá podnikající osoba ověřit svého obchodního partnera. Výchozím bodem při prověřování partnerů mohou být veřejné databáze podnikatelských subjektů. Základní informace o podnikatelských subjektech registrovaných na území ČR poskytuje ARES a portál www.justice.cz.

Administrativní registr ekonomických subjektů (ARES) je informační systém, který umožňuje vyhledávání ve veřejných registrech podnikatelských subjektů, které jsou registrované v České republice. Pro prověření právnické osoby je ovšem lepší využít portál Ministerstva spravedlnosti www.justice.cz. Na tomto portálu jsou k dispozici informace z obchodního a insolvenčního rejstříku. U každého subjektu je možno zobrazit úplný výpis informací a Sbíрку listin. Sbířka listin obsahuje veřejné listiny, které se vztahují k danému subjektu (IPODNIKATEL.CZ, 2011).

Další vhodný portál pro ověření obchodního partnera se nachází na www.centralniregistrdlužniku.cz. Centrální registr dlužníků zobrazuje údaje o subjektech, které jsou vedeny v jednotlivých členských registrech státní správy, bankovních registrech, databázích soukromých subjektů jako dlužníci (Centrální registr dlužníků České republiky, 2008).

1.1.1.2 Smlouva

Už v dobách římského práva uplatňovali zásadu *clara pacta – boni amici*, tedy jasné smlouvy dělají dobré přátele (PILÁTOVÁ, RICHTER, 2011). V dnešních právních předpisech je tato zásada upravena takto: „*Účastníci jsou povinni dbát, aby při úpravě smluvních vztahů bylo odstraněno vše, co by mohlo vést ke vzniku rozporů*“ (§ 43 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník). Prvním krokem k dobré vymahatelnosti pohledávek, které vznikají ze smluv, je pozorná příprava smlouvy.

Pokud jsou ve smlouvě zakotveny všechny potřebné náležitosti, které nám pomohou domoci se svých práv, je to nejlepší záruka splnění závazků, které ze smlouvy vyplývají (PILÁTOVÁ, RICHTER, 2011).

Vzniklá smlouva musí mít náležitosti platného právního úkonu. Základní náležitostí platného právního úkonu je, aby byl určitý a srozumitelný. Musí jednoznačně vyjadřovat vůli smluvních stran. Předmětem smlouvy musí být takové plnění, které je možné uskutečnit. Vždy se musí jednat o závazek, který je splnitelný až po uzavření smlouvy. Smlouva se také musí uzavírat jako svobodný a vážný právní úkon, toto by nebylo splněno v případě, když by byla uzavírána pod fyzickým nebo psychickým nátlakem. Dále musí být smlouva vážně míněný právní úkon a musí mít předepsanou právní formu. Forma může být buď písemná, nebo ústní. Písemná smlouva může být uzavřena formou klasického dopisu nebo prostřednictvím elektronické komunikace. Podmínkou je, že na každé takové smlouvě, musí být vlastnoruční podpis, ten může být nahrazen podpisem elektronickým na základě zvláštního zákona a za podmínek stanovených zákonem. Smlouva musí být písemná, pokud to u konkrétních typů smluv nařizuje zákon, nebo se tak strany dohodnou. U smluv uzavřených podle Obchodního zákoníku musí mít smlouva písemnou formu vždy, když si to výslovně přeje jedna ze stran. Důležitým aspektem je, že smlouva nesmí být uzavřena v rozporu se zákonem, ani jeho účel obházet. Pokud by se tak stalo, smlouva nevznikne a není platně uzavřeným úkonem (DRBOHLAV, POHL, 2011).

1.1.1.2.1 Nájemní smlouva

Občanský zákoník upravuje nájemní smlouvu, jejímž předmětem je nájem bytu. Naopak nájem nebytových prostor upravuje zákon č. 116/1990 Sb., o nájmu a podnájmu nebytových prostor.

Nájem bytu vzniká dle § 685 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku na základě písemné nájemní smlouvy, kterou se přenechává nájemci byt do užívání. V případě, že nájemce bytu nezplatí pronajímateli nájemné do pěti pracovních dnů od jeho splatnosti, je povinen zaplatit pronajímateli poplatek z prodlení (viz. kapitola 1.1.2 Příslušenství pohledávky). Dle § 686a zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku je pronajímatel oprávněn požadovat po nájemci složení peněžních prostředků k zajištění nájemného. Výše takto složených prostředků nesmí přesáhnout trojnásobek měsíčního nájemného a zálohy na poskytovaná plnění v souvislosti s užíváním bytu.

Pronajímatel může tyto prostředky použít k úhradě pohledávek na nájemném. Nájemce musí tyto peněžní prostředky doplnit do jednoho měsíce v případě, že pronajímatel tyto peněžní prostředky oprávněně vyčerpal.

Dle § 1 - § 3 zákona č. 116/1990 Sb., o nájmu a podnájmu nebytových prostor se za nebytové prostory považují místnosti nebo soubory místností, které podle rozhodnutí stavebního úřadu nejsou určeny k bydlení a dále byty, u kterých byl udělen souhlas k užívání k nebytovým účelům. Nájemní smlouva musí být také uzavřena písemně a musí obsahovat mimo jiné i údaj o předmětu podnikání v provozovně v pronajatém nebytovém prostoru. V případě nebytových prostor zákon neupravuje poplatek z prodlení, proto si pronajímatel může v nájemní smlouvě stanovit jako příslušenství pohledávky pouze úrok z prodlení.

1.1.2 Příslušenství pohledávky

Příslušenství věci se rozlišuje, pokud existuje věc hlavní a věc, která k hlavní věci přísluší. Příslušenstvím jsou věci, které náležejí vlastníku věci hlavní a jsou určeny k tomu, aby byly s hlavní věcí trvale užívány (VONDRÁKOVÁ, 2011). Příslušenství pohledávky není upraveno Obchodním zákoníkem, proto musí být použito ustanovení Občanského zákoníku. V případě pohledávky, jsou jejím příslušenstvím úroky, úroky z prodlení, poplatek z prodlení a náklady spojené s uplatněním pohledávky (§ 121 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník).

Smluvené úroky jsou úplatou za užívání půjčené jistiny. Výše úroků se stanovuje jako určité procento z jistiny, za určitou dobu. Splatnost úroků si domluví zúčastněné strany, nejpozději to však musí být v termínu splatnosti jistiny. Smluvené úroky může věřitel požadovat i tehdy, pokud není dlužník v prodlení, tato povinnost vyplývá ze smlouvy (VONDRÁKOVÁ, 2011).

Úroky z prodlení jsou sankcí za porušení povinnosti. Jedná se o právní důsledek prodlení dlužníka s plněním peněžitého závazku. Zaplacení úroků z prodlení může věřitel požadovat i tehdy, pokud nebyly ve smlouvě sjednány. Nárok na tyto úroky nevzniká v případě prodlení závazku nepeněžitého charakteru. Úroky z prodlení mají donucovací funkci, protože nutí dlužníka k včasnému splnění jeho závazku. Prodlení dlužníka nastává dnem, kdy marně uplynula lhůta pro splatnost pohledávky. Pokud nebyla splatnost dohodnuta jinak, nastává prvního dne poté, kdy byl dlužník věřitelem požádán o splnění závazku. Úroky z prodlení náleží věřiteli i tehdy, pokud nesplnění

povinnosti nebylo dlužníkem zaviněno. Zaplacení úroků dlužníkem nemá vliv na zaplacení škody, která věřiteli vznikne v souvislosti s prodlením. Výši úroku z prodlení stanovuje nařízení vlády č. 142/1994 Sb., konkrétně § 1, který prošel poslední novelizací v roce 2010, a to nařízením vlády č. 33/2010. Podle této novely se stanovuje úrok z prodlení, který odpovídá ročně výši repo sazby stanovené Českou národní bankou pro poslední den kalendářního pololetí, které předchází kalendářnímu pololetí, v němž došlo k prodlení, zvýšené o sedm procentních bodů (VONDRÁKOVÁ, 2011).

Poplatek z prodlení se stanovuje ve výjimečných případech upravených Občanským zákoníkem, a pouze pokud není ustanoven úrok z prodlení. Dle Občanského zákoníku je povinen poplatek z prodlení platit nájemce bytu, který nezplatí nájemné nebo úhradu za plnění poskytované s užíváním bytu do pěti dnů po jejich splatnosti. Výše poplatku z prodlení se opět stanoví nařízením vlády č. 142/1994 Sb., konkrétně § 2. Na tento paragraf se novely nevztahují, proto výše poplatku zůstává za každý den prodlení 2, 5 promile dlužné částky, nejméně však 25 Kč za každý i započatý měsíc prodlení. Poplatek z prodlení se při přepočtení na procenta jeví jako malá částka, ovšem opak je pravdou, protože při přepočtu na roční úrokovou míru činí poplatek z prodlení 91, 25 % (VONDRÁKOVÁ, 2011).

1.1.3 Zajištění pohledávky

Institut zajištění závazků upravuje § 544 - § 558 Občanského zákoníku a § 300 - § 323 Obchodního zákoníku. Účastníci závazkových vztahů jsou povinni činit opatření, aby bylo řádně zajištěno plnění z takovýchto vztahů vyplývajících. Jsou povinni dbát na to, aby bylo v maximální možné míře zabráněno vzniku případných budoucích rozporů. Právě k dosažení jistoty, že závazky budou řádně a včas splněny, slouží zajišťovací prostředky k uspokojení věřitele ze závazku dlužníka (VONDRÁKOVÁ, 2011). Existuje celá řada zajišťovacích instrumentů. Níže se budu věnovat pouze instrumentům, které dále využiji ve své bakalářské práci. Jsou to instituty, jako je zákonné zástavní právo, zadržovací právo, zajištění převodem práva, postoupení pohledávky, smluvní pokuta a uznání dluhu či závazku. Instituty, kterými se dále nebudu zabývat vzhledem nevyužitelnosti pro mou bakalářskou práci, jsou bankovní záruka, zástavní právo, podzástavní právo, ručení, dohoda o srážkách ze mzdy a jiných příjmů, zajišťovací převod práva, jistota a další.

Zákonné zástavní právo upravuje Občanský zákoník v § 672. Z ustanovení vyplývá, že pronajímatel nemovitosti má na zajištění nájemného zástavní právo. To se týká movitých věcí, které jsou na pronajaté věci a patří nájemci nebo osobám, které s ním žijí ve společné domácnosti.

Zadržovací právo je jednostranný právní úkon, který upravuje Občanský zákoník. Pro jeho vznik nemusí být sepsána smlouva, stačí prosté zadržení věci. Věřitel má povinnost vyrozumět dlužníka o tom, že jeho věc zadržel. Tato věc slouží k zajištění pohledávky proti dlužníkovi (VONDRÁKOVÁ, 2011).

Zajištění převodem práva je upraveno v § 553 Občanského zákoníku. Dlužník postupuje věřiteli svou pohledávku, kterou má proti třetí osobě. Věřitel má potom právo tuto pohledávku vymáhat přímo od třetí osoby (VONDRÁKOVÁ, 2011).

Postoupení pohledávky se řídí ustanovením § 554 Občanského zákoníku. O postoupení pohledávky se jedná, pokud dlužník nebo třetí osoba postoupí svoje pohledávky věřiteli, za účelem zajištění své pohledávky. Odlišnost od zajištění závazku převodem práva je v tom, že pohledávku může postoupit i třetí osoba (VONDRÁKOVÁ, 2011).

Smluvní pokuta je upravena § 544 a § 545 Občanského zákoníku. Tato ustanovení použijí v případě, kdy jeden z účastníků závazkového vztahu není podnikatelským subjektem. Pro závazkové vztahy uzavřené mezi podnikateli pro jejich podnikatelskou činnost platí § 300 - § 302 Obchodního zákoníku. Smluvní pokutou lze zajistit splnění závazku na základě smlouvy. Nejčastěji má peněžitou formu plnění, ale v obchodních vztazích může mít i nepeněžitou podobu (DRBOHLAV, POHL, 2011).

V závazkových vztazích řídicích se Občanským zákoníkem platí, že pokud účastník nezavinil porušení povinnosti, není povinen hradit věřiteli smluvní pokutu. V Obchodním zákoníku je však zakotveno, že dlužník musí zaplatit smluvní pokutu, neboť se na míru zavinění nepřihlíží (RYSKA, 2005).

Aby byla možnost vymáhat a uplatňovat smluvní pokutu, musí existovat platný závazek, při jehož nesplnění je druhá strana povinna poskytnout věřiteli smluvní pokutu. Smluvní pokutu nelze vymáhat, pokud závazek zanikne prekluzí. Pokud je závazek promlčený, nemá to na smluvní pokutu vliv. Dále se smluvní pokuta může vymáhat pouze do doby, dokud nedošlo k odstoupení od smlouvy. Při tomto úkonu totiž dojde k zániku smlouvy samotné, tedy i závazku, na který se smluvní pokuta vztahuje.

Smluvní pokutu lze sjednat pouze písemně, musí být určena výše pokuty nebo stanoven způsob jejího určení. Důležité je ve smlouvě ošetřit vztah mezi smluvní pokutou a škodou vzniklou porušením smluvní povinnosti. Pokud není ve smlouvě uvedeno jinak, není věřitel oprávněn požadovat náhradu vzniklé škody porušením povinnosti, na kterou se vztahuje smluvní pokuta (DRBOHLAV, POHL, 2011).

Uznání dluhu / závazku je právní úkon dlužníka, který vůči věřiteli, uznává svůj dluh. Dlužník musí výslovně uvést, že uznává svůj dluh co do důvodu a výše, a že jej zaplatí. Pokud se právní vztahy řídí Občanským zákoníkem, jedná se o uznání dluhu, které je upraveno v § 558. Uznání závazku upravuje Obchodní zákoník v §323. V závazkových vztazích řídicích se Občanským zákoníkem, může dlužník uznat promlčený dluh pouze v případě, že věděl o jeho promlčení. V případě Obchodního zákoníku není tato podmínka nutná (§ 558 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník a § 323 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník).

1.1.3.1 Notářský zápis s doložkou přímé vykonatelnosti

Notářský zápis je listina, ve které dá dlužník věřiteli souhlas k přímé vykonatelnosti notářského zápisu - k exekuci. Obsahem notářského zápisu je závazek dlužníka, že ve stanovené lhůtě splní svůj závazek, pokud by tak neučinil, dává souhlas s následnou exekucí proti jeho osobě. Tato listina je rovnou exekučním titulem pro nařízení exekuce. Věřitel tak nemusí podstupovat soudní řízení, které je často zdoluhavé a nákladné (NOTÁŘSKÁ KOMORA ČESKÉ REPUBLIKY, 2012).

Notářský zápis je vhodné zahrnout do smlouvy při uzavírání závazkového vztahu, tedy do smlouvy o nájmu vložit rozvazovací podmínku, že do určité doby musí nájemce sepsat notářský zápis, jinak se smlouva stane neplatnou. V případě již uzavřených smluv se může učinit dodatek ke smlouvě (PRÁVNÍ RÁDCE, 1996).

Notářský zápis je zpoplatněn dle částky, o kterou se jedná ve smlouvě, ke které je notářský zápis pořizován. Pokud je předmětem úkonu opětuující se plnění, považuje se za tarifní hodnotu součet hodnot těchto plnění. Jde-li o plnění na dobu neurčitou, považuje se za tarifní hodnotu pětinasobek hodnoty ročního plnění (Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 73/2001 Sb., o odměnách a náhradách notářů a správců dědictví, 2001). K odměně notáře je třeba ještě připočítat daň z přidané hodnoty, která není v poplatcích zahrnuta (Pokyn č. D – 247, 2003).

1.1.4 Promlčení a prekluze

V právu hraje čas velkou roli. Pohledávka a závazek musí být splatné, tudíž uplyne nějaký čas, než dlužník svůj závazek splní. Ovšem i věřitel musí svoji pohledávku v určité lhůtě uplatnit. Občanský a Obchodní zákoník mají samostatnou úpravu promlčení, v novém Občanském zákoníku účinném od 1. 1. 2014 je tato problematika sjednocena do jedné úpravy (DRBOHLAV, POHL, 2011).

Prekluze znamená zánik práva uplynutím času. Naproti tomu promlčení znamená zánik nároku, tj. zánik úspěšné vymahatelnosti práva u soudu, avšak nedochází k zániku práva samotného. Pokud dlužník dobrovolně splní promlčený závazek, jeho přijetím nedojde k bezdůvodnému obohacení. Ovšem pokud dlužník dobrovolně splní prekludovaný dluh, přijetím tohoto plnění by se věřitel bezdůvodně obohatil. Ke skutečnosti promlčení pohledávky soud přihlíží pouze v případě, pokud dlužník vznesl námitku promlčení. V případě prekluze je soud povinen k prekluzi přihlížet z vlastní úřední povinnosti (VONDRÁKOVÁ, 2011).

Obecná promlčecí lhůta občansko-právních vztahů je dle § 101 Občanského zákoníku tříletá a běží ode dne, kdy právo mohlo být vykonáno poprvé. Jakákoliv dohoda o kratší či delší promlčecí lhůtě je neplatným právním úkonem. Konkrétní případy promlčení jsou v Občanském zákoníku upraveny § 100 - § 114.

Obecná promlčecí lhůta v rámci obchodně-závazkových vztahů je čtyřletá (VONDRÁKOVÁ, 2011). Dle § 408 Obchodního zákoníku skončí promlčecí doba nejpozději po uplynutí 10 let ode dne, kdy začala běžet poprvé.

1.1.5 Zánik pohledávky

Pohledávka může zaniknout mnoha způsoby. Pro věřitele je nejpříjemnější způsob ten, kdy je jeho pohledávka uspokojena. Ovšem ne ve všech případech je závazkový vztah ukončen splněním závazku. Občanský zákoník upravuje zánik závazkového vztahu splněním dluhu, dohodou, nemožností plnění, uplynutím doby, smrtí dlužníka nebo věřitele, započtením, výpovědí, neuplatněním práva, splynutím a narovnáním. Obchodní zákoník upravuje zánik závazku jeho splněním, odstoupením od smlouvy, nemožností plnění, zaplacením odstupného, zmařením účelu smlouvy a započtením (zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník). Ve své práci se omezím na způsoby zániku pohledávky, které

rozebírám v rámci dalších částí bakalářské práce. Jedná se o zánik pohledávky splněním, dohodou, odstoupením od smlouvy a započtením.

Splnění dluhu/závazku upravuje Občanský i Obchodní zákoník. Splnění závazku, tzv. soluce, je optimální způsob zániku práva. O včasné splnění se jedná, pokud je uskutečněno nejpozději v den splatnosti pohledávky (BEJČEK, ELIÁŠ, RABAN, 2007).

Dohoda je upravena Občanským zákoníkem a jedná se o dohodu mezi věřitelem a dlužníkem. Nahrazuje původní závazek závazkem novým. Účastníci se mohou rovněž dohodnout, že nesplněný závazek zruší zcela a původní zrušovaný závazek tak zaniká (§ 570 - § 574 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník).

Odstoupení od smlouvy je jednostranný právní úkon, který je možné provést pouze v případech stanovených ve smlouvě nebo v případech, které vymezuje Obchodní zákoník (BEJČEK, ELIÁŠ, RABAN, 2007). Důvodem pro odstoupení je porušení povinností vyplývajících ze smlouvy. Jestliže jedna strana odstoupí od smlouvy, zruší tím celou smlouvu od počátku. Pokud z této smlouvy již bylo plněno, vztahy se vypořádají z titulu bezdůvodného obohacení (VONDRÁKOVÁ, 2011).

Započtení upravuje Občanský i Obchodní zákoník. Je to splacení pohledávky vzájemným zúčtováním a jeho hlavní účel je vyloučit placení (BEJČEK, ELIÁŠ, RABAN, 2007). Zákonným předpokladem započtení jsou vzájemné pohledávky, které se navzájem kryjí, jsou splatné a jejich plnění je stejného druhu (např. peněžité plnění). Jestliže některý z účastníků učiní vůči druhému projev směřující k započtení, jsou pohledávky způsobilé k započtení. Obchodní zákoník na rozdíl od Občanského zákoníku umožňuje započíst pohledávky, které jsou již promlčené, avšak promlčení nastalo až po době, kdy se pohledávky staly způsobilými k započtení. Občanský i Obchodní zákoník ale neumožňuje započíst pohledávky, které nejsou uplatnitelné u soudu (zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník). Dle § 364 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník lze na základě dohody stran započítat jakékoli vzájemné pohledávky. V § 581 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník je uvedeno, že pokud se účastníci dohodnou, lze započíst i pohledávky promlčené a neuplatitelné u soudu.

1.1.6 Vymáhání pohledávek

Pokud pohledávka není uhrazena ve lhůtě splatnosti, věřitel má právo začít tuto pohledávku vymáhat. Vymáhání může provádět různými způsoby, věřitel si sám může vybrat nejvhodnější způsob vymáhání. Může zvolit vymáhání mimosoudní cestou anebo může zvolit soudní a exekuční řízení. Důležité je vybrat vhodný způsob vymáhání pohledávky vzhledem k výši pohledávky, nákladům řízení, postavení věřitele a dlužníka a dalším okolnostem.

1.1.6.1 Mimosoudní vymáhání pohledávek

V této kapitole je popsána varianta mimosoudního vymáhání pohledávek. Jsou zde charakterizovány písemné upomínky, splátkový kalendář, postoupení pohledávek a faktoring. Nevěnuji se forfaitingu, ani vymáhání pohledávek přes tzv. inkasní kancelář, jelikož tyto způsoby vymáhání nejsou stěžejní pro další části práce.

První kroky směřující k vymožení pohledávky činí zpravidla věřitel sám a snaží se plnění z pohledávky získat mimosoudní cestou. Nejdříve je vhodné si ověřit u dlužníka, zda mu byl dopis s vyčíslením jeho závazku skutečně doručen. Pokud dlužník dopis obdržel a přesto nedošlo k platbě, následuje upomínka. Upomínka může být telefonická či elektronickou poštou. Pokud věřitel nemá zájem dlužníka tímto způsobem upomínat, může přistoupit rovnou k oficiální písemné upomínce. V upomínce je stanoven náhradní termín pro splnění dlužníkovy závazku. Tato upomínka bývá doručována doporučenou poštou, aby bylo možno doručení upomínky prokázat. Pokud i nadále dlužník neuhradí svůj závazek, lze stejným způsobem provést i druhou upomínku. Zde by však již mělo být důrazně uvedeno, že se jedná o poslední pokus věřitele řešit pohledávku smírnou cestou (VONDRÁKOVÁ, 2011).

Poté mohou nastat následující situace. Ideální výsledek upomínek je, že dlužník dlužnou částku uhradí. Může se také stát, že dlužník má finanční problémy a není schopen dlužnou částku okamžitě celou uhradit. V takovém případě je dobré s dlužníkem sepsat Uznání závazku (pokud se vztahy řídí Obchodním zákoníkem) nebo Uznání dluhu (pokud se vztahy řídí Občanským zákoníkem), viz. kapitola 1.1.5. Ještě výhodnější je pro věřitele, pokud dlužník uzná svůj dluh formou notářského zápisu s doložkou přímé vykonatelnosti nebo exekutorského zápisu s doložkou přímé vykonatelnosti. Toto uznání je přímým exekučním titulem, tudíž věřitel nemusí podstupovat soudní nalézací řízení. Dále může věřitel s dlužníkem sepsat splátkový

kalendář. Může se jednat buď o jednostranný právní úkon dlužníka, nebo dvoustranný právní úkon věřitele a dlužníka, kde se dohodnou na splácení dluhu (VONDRÁKOVÁ, 2011).

Splátkový kalendář může také obsahovat doložku týkající se tzv. ztráty výhody splátek, která je upravena Občanským zákoníkem. Doložka znamená, že jestliže dlužník neuhradil splátku ve stanoveném termínu, může věřitel požadovat splacení celého dluhu jednorázově. Toto právo může věřitel uplatnit pouze do doby, než bude splatná další splátka dle splátkového kalendáře (§ 565 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník).

Postoupení pohledávky

Problematiku postoupení pohledávky upravuje Občanský zákoník. Postoupení pohledávky znamená prodej pohledávky jinému věřiteli. K postoupení dochází na základě písemné smlouvy. Postoupením přechází na nového věřitele pohledávka, její příslušenství a veškerá práva s ní spojená. Pohledávka se postupuje za cenu nižší, než je její nominální hodnota. Důvodem pro postoupení pohledávky může být pro věřitele alespoň částečné uspokojení z postoupení pohledávky (ŠANTRŮČEK, 2005).

Věřitel může postoupit svoji pohledávku bez souhlasu dlužníka, ovšem má povinnost o tom dlužníka informovat. Postoupit lze pohledávku peněžitou i nepeněžitou, splatnou i nesplatnou. S pohledávkou se vždy postupuje i její příslušenství (PLÍVA, 2009).

Faktoring

Jedná se o krátkodobé financování zejména krátkodobých pohledávek splatných do devadesáti dnů. Věřitel postoupí faktoringové společnosti svoji pohledávku, ta se potom stará o její vymáhání. Faktoringová společnost se tímto stává sama věřitelem. Tento odkup musí být proveden na základě písemné smlouvy. Faktoringová společnost poskytuje při odkupu původnímu věřiteli zálohu ve výši 60 % až 90 % nominální hodnoty postoupené pohledávky. Poté, co dlužník zaplatí svůj závazek, je původnímu věřiteli doplacena zbývající část nominální hodnoty pohledávky, samozřejmě bez odměny faktoringové společnosti (VONDRÁKOVÁ, 2011).

Odměna faktoringové společnosti se pohybuje ve výši 5 – 15 % z hodnoty pohledávky, což mnoho věřitelů považuje za příliš vysokou odměnu. Ovšem je potřeba brát v úvahu

náklady, které věřitel se správou pohledávky eviduje. Potom se možnost postoupení pohledávky faktoringové společnosti přestává jevit jako neekonomická (VOZŇÁKOVÁ, 2004).

1.1.6.2 Soudní vymáhání pohledávek

V této kapitole je popsáno soudní vymáhání pohledávek. Je zde analyzováno soudní řízení nalézací, rozhodčí řízení, soudní řízení vykonávací a exekuční řízení. Základní právní předpis, který upravuje tuto problematiku, je Občanský soudní řád. Pokud věřitel vyčerpal všechny pokusy o vymožení své pohledávky smírnou cestou, anebo se k těmto způsobům vymáhání nemá zájem uchýlovat, může se obrátit na soud.

Podle Dolečka (2009) dělíme soudní řízení na řízení nalézací a vykonávací. Dále existuje řízení insolvenční a řízení rozhodčí. Součástí nalézacího řízení je vydávání soudních rozhodnutí, která lze vykonat v řízení vykonávacím nebo v řízení exekučním.

Alternativním způsobem pro řešení soudních sporů v nalézacím řízení je rozhodčí řízení. Problematiku rozhodčího řízení upravuje zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Tato problematika je popsána níže. Naopak insolvenčnímu řízení se věnovat nebudu, neboť věřitel nemá pohledávky za subjekty v insolvenčním řízení.

Soudní řízení nalézací

Soudní řízení se zahajuje na návrh - žalobou. Žaloba musí obsahovat všechny zákonem předepsané náležitosti. V žalobě musí být jednoznačně označeni účastníci řízení (žalobce a žalovaný), musí zde být vylíčena skutková tvrzení (rozhodné skutečnosti pro vymáhání pohledávky), musí obsahovat žalobní petit (čeho se žalobce domáhá). K žalobě musí věřitel přiložit všechny podstatné a rozhodující důkazy, žalobu datovat, podepsat a podat ji u věcně a místně příslušného soudu (VONDRÁKOVÁ, 2011). Dle § 152 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád soud o projednávané věci rozhodne rozsudkem nebo usnesením.

Vedle vymáhání pohledávek v klasickém řízení, lze v některých případech využít tzv. zkrácené řízení. V tomto řízení lze na základě žaloby dosáhnout pravomocného rozhodnutí v relativně krátkém čase a bez ústního jednání u soudu. Soud rozhoduje platebním rozkazem, směnečným platebním rozkazem a šekovým platebním rozkazem (VONDRÁKOVÁ, 2011).

Platební rozkaz – jde o vyřízení žaloby na zaplacení určité peněžité částky. Soud bez slyšení žalovaného může vydat platební rozkaz, kde žalovanému uloží, aby do 15 dnů od doručení platebního rozkazu zaplatil žalobci jeho pohledávku a náklady řízení, nebo aby ve stejné lhůtě podal odpor (VONDRÁKOVÁ, 2011). Pro vydání platebního rozkazu podává návrh věřitel, ovšem soud tak může učinit i bez návrhu žalobce. V návrhu by měl uvést kromě dlužné částky i příslušenství pohledávky. Žalovaný má možnost podat proti platebnímu rozkazu odpor. Pokud tak učiní, zruší soud platební rozkaz a nařídí ústní jednání. Pokud žalovaný odpor nepodá, platební rozkaz nabývá právní moci a věřitel má možnost podat návrh na zahájení exekuce (BAŘINOVÁ, VOZŇÁKOVÁ, 2007).

Elektronický platební rozkaz – stejně jako u platebního rozkazu jde o vyřízení žaloby na zaplacení peněžité částky ve zkráceném řízení. Návrh na vydání tohoto speciálního platebního rozkazu podává žalobce elektronicky na stanoveném formuláři s uznávaným elektronickým podpisem. Po zaplacení soudního poplatku soud vydá do třiceti dnů elektronický platební rozkaz. V něm uloží žalovanému, aby do 15 dnů zaplatil žalobci jeho pohledávku a náklady řízení nebo aby podal odpor. Elektronický platební rozkaz má oproti klasickému platebnímu rozkazu poloviční soudní poplatky (VONDRÁKOVÁ, 2011).

Směnečný a šekový platební rozkaz – soud ho vydá v případě, kdy zaplacení peněžité částky vyplývá z platné směnky nebo z platného šeku. Pokud žalobce podá návrh na vydání směnečného a šekového platebního rozkazu a předloží platnou směnku nebo šek, o jejichž pravosti není důvod pochybovat, vydá soud tento platební rozkaz. Ve vydaném rozkazu soud uloží žalovanému, aby do osmi dnů od doručení zaplatil žalobci uplatněnou pohledávku nebo v téže lhůtě podal námitky. Pouze v případě tohoto rozkazu lze žalovanému písemnost doručit i právní fikcí (VONDRÁKOVÁ, 2011).

Soudní poplatky za návrh na zahájení občanského soudního řízení, jehož předmětem je peněžité plnění do 20 000 Kč hodnoty předmětu sporu, činí 1 000 Kč, v hodnotě předmětu sporu vyšší než 20 000 Kč a nižší než 40 mil. Kč činí soudní poplatek 5 % z této částky. V případě soudního poplatku za návrh na vydání elektronického platebního rozkazu, jehož předmětem je peněžité plnění do částky 10 000 Kč, je soudní poplatek 400 Kč, 800 Kč činí soudní poplatek při částce vyšší než 10 000 Kč a nižší než 20 000 Kč. Nad 20 000 Kč je soudní poplatek 4 % z této

částky. Soudní poplatky jsou osvobozeny od daně z přidané hodnoty. Pokud jde o opakující se peněžité plnění, je základem procentního poplatku cena odpovídající součtu všech opětujících se plnění. Jde-li o peněžité plnění na dobu neurčitou, je základem poplatku pětinasobek ceny ročního plnění. Základ, ze kterého se poplatek vyměřuje, se zaokrouhluje na celá sta koruny dolů a vypočtený poplatek se zaokrouhluje na celé desítky korun nahoru (zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích).

Rozhodčí řízení

Rozhodčí řízení, neboli arbitráž, je alternativní způsob vymáhání pohledávek. Spory se rozhodují soukromými osobami nebo rozhodčími institucemi, které jsou oprávněny takový spor rozhodnout. Legislativa, která upravuje rozhodčí řízení, je zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. V tomto řízení lze řešit pouze majetkové spory, které lze projednat v soudním řízení a lze v nich uzavřít smír (VONDRÁKOVÁ, 2011).

Rozhodčí řízení se zahajuje na základě rozhodčí smlouvy. Rozhodčí smlouvu můžeme uzavírat v situaci, kdy mezi stranami již dříve vytvořeného právního vztahu vznikl spor. Smluvní strany řešení tohoto sporu vylučují z pravomoci soudů a svěřují je do rukou rozhodců, potom se jedná o smlouvu o rozhodci. Druhá varianta nastává ve chvíli, kdy ještě spor nevznikl, ale budoucí vzniklé spory z právního vztahu chtějí řešit prostřednictvím rozhodců. Potom se jedná o rozhodčí doložku ve smlouvě (SCHELLE, SCHELLEOVÁ, 2006).

V porovnání se soudním řízením má rozhodčí řízení mnoho výhod. Především je rychlé, neformální a neveřejné. Dále strany mají možnost vybrat si rozhodce z řad odborníků. Vymahatelnost českého rozhodčího nálezu je v zahraničí mnohem snadnější než vykonatelnost rozsudku soudů a náklady rozhodčích řízení bývají většinou nižší (VONDRÁKOVÁ, 2011). Možnost vybrat si rozhodce může být stejně tak i nevýhodou. Další nevýhodou je uplatňování zásady jednoinstančnosti, která spočívá v tom, že proti rozhodnutí nelze uplatnit žádný opravný prostředek (VAIGERT, 2006).

Poplatky za rozhodčí řízení má každý rozhodce nebo rozhodčí soud jiné. Pokud je rozhodce jmenován Rozhodčím soudem, není jeho činnost zdanitelným plněním, proto budou hodnoty poplatků konečné a nemusí se k nim přičítat hodnota daně

z přidané hodnoty. Pokud si však rozhodce vyberou strany sporu samy, je činnost rozhodce zdanitelným plněním a strany sporu musí počítat s hodnotou daně z přidané hodnoty, která většinou není zahrnuta v hodnotách poplatků (Pokyn č. D – 247, 2003).

Soudní řízení vykonávací

V tomto stádiu řízení dochází k nucenému výkonu práva, které bylo přiznáno subjektu v nalézacím řízení příslušným orgánem. V situaci, kdy po přiznání práva oprávněnému subjektu nedojde k jeho splnění, může oprávněný subjekt navrhnout u soudu nařízení výkonu rozhodnutí nebo podat návrh na zahájení exekuce prováděné soudním exekutorem (VONDRÁKOVÁ, 2011).

Dosud si mohl věřitel vybrat, jestli k vymožení své pohledávky zvolí soudní výkon rozhodnutí nebo exekuci provedenou soudním exekutorem, ale od 1. 1. 2013 musí zvolit pouze exekuci prováděnou soudním exekutorem. Soudní výkon rozhodnutí může zvolit v případě, který se týká nezletilých dětí, vykázaní ze společného obydlí, dále potom v případě cizích rozhodnutí, kdy není vydáno prohlášení vymahatelnosti nebo vyklizení bytu s bytovou náhradou a v dalších případech stanovených zákonem (KORBEL, PRUDÍKOVÁ, 2013).

Exekuce prováděná soudním exekutorem

Exekuce se řídí zákonem č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů v platném znění. Tam, kde exekuční řád nemá zvláštní ustanovení, se použije občanský soudní řád. Stejně jako u soudního výkonu rozhodnutí se jedná o nucený výkon práva, který má zajistit oprávněnému uspokojení jeho pohledávky proti povinnému, který nesplnil to, co mu ukládalo pravomocné a vykonatelné rozhodnutí (VONDRÁKOVÁ, 2011).

Jak je již zmíněno výše, dle novely Občanského soudního řádu a Exekučního řádu účinné od 1. 1. 2013, musí věřitel (oprávněný) vymáhat své pohledávky z obchodních závazkových vztahů prostřednictvím soudního exekutora. Novela svým způsobem zlepšuje postavení dlužníka, věřitel je totiž povinen sedm dní před tím, než podá návrh na zahájení exekučního řízení, odeslat dlužníkovi tzv. předžalobní výzvu. Pokud by tuto výzvu dlužníkovi neodeslal, neměl by nárok na úhradu nákladů řízení (KORBEL, PRUDÍKOVÁ, 2013).

Exekuční řízení se zahajuje okamžikem podání návrhu exekutorovi. Návrh podává oprávněný, který si může vybrat exekutora v rámci celé České republiky. Návrh musí mít náležitosti dle § 38 zákona č. 120/2001 Sb., k návrhu musí být také přiložen exekuční titul, na základě kterého se exekuce zahajuje. Poté exekutor vždy tento návrh poslal soudu, aby mohl vydat usnesení o nařízení exekuce a tím exekuci nařídit. Od 1. 1. 2013 je tento administrativní krok zrušen a exekutor pouze zapíše návrh do nově vzniklého rejstříku.

Exekuční řízení má tu výhodu, že exekutor se nemusí držet pouze jednoho způsobu vymáhání pohledávky, ale může využít všech způsobů, které mu umožňuje exekuční řád. Soudní exekutor vydává exekuční příkazy, na základě kterých je oprávněn provádět exekuci určitými způsoby. Exekuční příkaz musí exekutor doručit povinnému, oprávněnému a dalším osobám, kterých se exekuční příkaz týká (VONDRÁKOVÁ, 2011).

Jaké jsou tedy způsoby provedení exekuce. Častým způsobem je exekuce prováděná srážkami ze mzdy. Dalším způsobem je exekuce příkázáním pohledávky. Dále se exekuce provádí prodejem movitých a nemovitých věcí povinného. Exekutor movité věci povinného sepíše, zajistí a provede jejich dražbu. Podobně se postupuje u nemovitostí. Exekutor může provádět exekuci ještě příkazem k výplatě z účtu u peněžního ústavu, prodejem podniku a uspokojením práv na nepeněžitě plnění (§ 58 - § 72 zákona č. 120/2001 Sb., exekuční řád).

Náklady exekuce dle § 87 zákona č. 120/2001 Sb., exekuční řád jsou odměna exekutora, náhrada hotových výdajů, náhrada za ztrátu času, náhrada za doručení písemností, odměna a náhrada nákladů exekutora. Tyto náklady hradí exekutorovi povinný. Exekutor a oprávněný mohou také sjednat smluvní odměnu za provedení exekuce. Ovšem dle § 89 zákona č. 120/2001 Sb., exekuční řád pokud dojde k zastavení exekuce pro nemajetnost povinného, musí tyto náklady uhradit oprávněný. V následující tabulce je zobrazena odměna exekutora procentní sazbou z vymáhané částky.

Tabulka 1: Odměna exekutora za exekuci ukládající zaplacení peněžité částky

Hodnota vymáhané částky	sazba
do 3 000 000 Kč	15 %,
z přebývajících částky až do 40 000 000 Kč základu	10 %,
z přebývajících částky až do 50 000 000 Kč základu	5 %,
z přebývajících částky až do 250 000 000 Kč základu	1 %.

(Upraveno dle Vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 330/2001 Sb., o odměně a náhradách soudního exekutora, 2001)

1.2 Účetní a daňové aspekty pohledávek

Účetnictví a účtování je upraveno zákonem č. 563/1991 Sb., o účetnictví. Vyhláška č. 500/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o účetnictví, rozděluje pohledávky na dlouhodobé a krátkodobé. Dlouhodobé pohledávky mají splatnost delší než jeden rok, krátkodobé mají splatnost do jednoho roku (DRHOHLAV, POHL, 2011). Budu se věnovat pouze krátkodobým pohledávkám, jelikož dlouhodobé pohledávky podnikatelský subjekt neviduje. V této kapitole jsou vymezeny účty k pohledávkám, zákonné a účetní opravné položky a problematika odpisu pohledávek. Konkrétně této problematice se věnuji z toho důvodu, jelikož podnikatelský subjekt vytváří opravné položky k pohledávkám a provádí i odpis pohledávek.

1.2.1 Účty k pohledávkám

Směrná účtová osnova určuje uspořádání a označení účtových tříd, účtových skupin a syntetických účtů. Směrnou účtovou osnovu pro rok 2012 upravuje příloha č. 7 k vyhlášce č. 403/2011 Sb. - Směrná účtová osnova, s vyznačením změn - pro rok 2012. Pro pohledávky je v účtové osnově vymezena účtová třída 3 – Zúčtovací vztahy. Krátkodobé pohledávky z obchodních vztahů jsou v účtové skupině 31 – Krátkodobé pohledávky. V této účtové skupině se nejčastěji používá syntetický účet 311 – Odběratelé. Tento účet se účtuje v případě vzniku pohledávky na základě faktury, která byla vystavena z titulu prodeje zboží či služby. Na stranu aktiv MáDáti se zaúčtuje účet 311 a současně některý výnosový účet na stranu Dal (DRBOHLAV, POHL, 2011).

1.2.2 Opravné položky k pohledávkám

Opravné položky se vytvářejí k pohledávkám po lhůtě splatnosti v případech snížení ocenění majetku v účetnictví prokázaném na základě inventarizace majetku. Účelem jejich vytváření je vyjádřit riziko nezaplacení pohledávky snížením ocenění této pohledávky v účetní závěrce (CHALUPA a kol., 2011).

U pohledávek je třeba rozlišovat opravné položky zákonné a účetní. Zákonné opravné položky jsou opravné položky vymezené zákonem o rezervách, zaúčtované v souladu s účetními předpisy a vytvořené k rozvahové hodnotě nepromlčených pohledávek splatných po 31. 12. 1994 (PILÁTOVÁ, RICHTER, 2011).

Dle § 8a zákona č. 593/1992 Sb., o rezervách pro zjištění základu daně z příjmu jsou výdajem na dosažení, zajištění a udržení příjmů opravné položky vytvořené k pohledávkám, jejichž hodnota nepřesáhne 200 000 Kč, a kde od konce sjednané lhůty splatnosti uplynulo více než 6 měsíců, až do výše 20 % neuhrazené rozvahové hodnoty pohledávky. Následující odstavce § 8a upravují problematiku pohledávky nad 200 000 Kč, § 8b opravné položky k pohledávkám z titulu ručení za celní dluh a § 8c řeší opravné položky k pohledávkám, jejichž hodnota nepřesáhla 30 000 Kč.

Dle § 25 zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví je každá účetní jednotka povinna při oceňování majetku a závazků na konci rozvahového dne vzít v úvahu všechna předvídatelná rizika, jakož i všechna snížení hodnoty jejího majetku a závazků. Jestliže tedy existuje riziko, že určité pohledávky nebudou zaplaceny, účetní jednotka musí účtovat i o účetních opravných položkách. Ke konkrétní pohledávce je tedy možné vytvářet zákonné i účetní opravné položky, ovšem součet těchto opravných položek k jedné pohledávce nesmí přesáhnout účetní hodnotu pohledávky na rozvahovém účtu (CHALUPA a kol., 2011).

Tvorba zákonných opravných položek se účtuje na vrub nákladů účtu 558 – Tvorba a zúčtování zákonných opravných položek podle zvláštního právního předpisu. Pro účtování účetních opravných položek se používá účet 559 – Tvorba a zúčtování ostatních opravných položek. Tvorba opravných položek k pohledávkám se tedy účtuje na MD účtu 558 nebo 559 a na straně Dal účtu 391 – Opravná položka k pohledávkám (CHALUPA a kol., 2011).

1.2.3 Odpis pohledávek

U podnikatele, který vede účetnictví, je daňově uznatelným výdajem dle § 24 zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmu jmenovitá hodnota pohledávky nebo pořizovací cena pohledávky za předpokladu, že o pohledávce bylo účtováno ve výnosech a tento příjem nebyl osvobozen od daně. Také musí jít k této pohledávce uplatnit opravné položky. Jsou-li splněny všechny podmínky, uznává se odpis pohledávky na vrub daňových nákladů (PILÁŘOVÁ, 2006). Jestliže nejsou splněny podmínky zákona o dani z příjmu, může účetní jednotka provést odpis pohledávky, ovšem takový odpis je přičitatelnou položkou k základu daně. Odpis pohledávky se účtuje na stranu MD účtu 546 – Odpis pohledávky a na stranu Dal účtu 311(CHALUPA a kol., 2011).

1.3 Pohledávky z ekonomického hlediska

Proto, aby fungovala sociálně tržní ekonomika, musí na trhu působit domácnosti a podnikatelé. Domácnosti poskytují výrobní faktory a podnikatelé za to poskytují výrobky a služby. Tento tzv. ekonomický koloběh by moc dlouho nefungoval, kdyby podnikatelé nezjišťovali, jaké výrobky a služby domácnosti požadují. V tomto závazkovém vztahu má podnikatel pohledávku vůči domácnosti a domácnost má závazek vůči podnikateli. Podnikatel musí přizpůsobit nabídku výrobků, zboží a služeb poptávce na trhu. Dle této poptávky a také podle dalších ukazatelů podnikatel směřuje svoji výrobu (ŠKAPA, 2008).

1.3.1 Pohledávky jako oběžný majetek

Při podnikání podnikatel může evidovat dva druhy majetku – dlouhodobý majetek a oběžný majetek. Pohledávky jsou součástí oběžného majetku. Podnikatel za finanční prostředky nakoupí materiál na výrobu jeho výrobků. Tento materiál dá do výroby a zpracuje ve finální produkt. Výrobek, zboží nebo službu prodá odběrateli, z prodeje mu vznikne pohledávka, kterou následně odběratel uhradí. Až po této úhradě se podnikateli vrací finanční prostředky (ŠKAPA, 2008).

Pro podnikatele je důležité, aby neměl ve svých pohledávkách na moc dlouho vázané velké finanční prostředky. Pokud by měl podnikatel v pohledávkách vázano velké množství finančních prostředků, které mají dlouhou dobu splatnosti, anebo jsou

v procesu vymáhání, nemohl by tyto prostředky investovat do další výroby nebo do jiné výhodnější investice (ZINECKER, 2008).

1.4 Zhodnocení teoretických východisek

V teoretické části bakalářské práce jsou popsány pohledávky z právního, účetního, daňového a ekonomického hlediska. Pohledávky z právního hlediska byly definovány hlavně z těchto úhlů: vznik, příslušenství, zajištění, promlčení, zánik a vymáhání pohledávek. Z účetního a daňového hlediska byly pohledávky rozebírány především ve vztahu ke tvorbě opravných položek a odpisu pohledávek. Na závěr byly pohledávky popsány z ekonomického hlediska. První kapitola bakalářské práce přinesla teoretická východiska, která budu dále využívat pro analytickou část a vlastní návrhy řešení.

2 ANALÝZA PROBLÉMU

V analytické části bakalářské práce analyzuji pohledávky Správy železniční dopravní cesty, státní organizace. Konkrétně analyzuji pohledávky jedné organizační jednotky - Oblastního ředitelství Brno. Nejdříve se věnuji představení subjektu. Poté analyzuji systém evidence, správy a vymáhání jeho pohledávek, zmiňuji se o účetních, daňových a ekonomických aspektech tohoto systému. Dále rozebírám znění smluv, které podnikatelský subjekt uzavírá. Následuje srovnání úspěšnosti vymáhání pohledávek z titulu nájemného za dlužníky podnikateli a nepodnikateli v jednotlivých letech.

2.1 Představení podnikatelského subjektu

Kapitola představuje podnikatelský subjekt. Popisuje jeho vznik, základní údaje zapsané v obchodním rejstříku, předmět podnikání a předmět jeho činnosti.

Obr. 1: Logo podnikatelského subjektu (převzato z SŽDC, 2012)

Obchodní firma:	Správa železniční dopravní cesty, státní organizace
Sídlo:	Praha 1 – Nové Město, Dlážděná 1003/7, PSČ 110 00
IČ:	70994234
DIČ:	CZ70994234
Právní forma:	Správa železniční dopravní cesty, státní organizace

Předmět podnikání je v Obchodním rejstříku velmi obsáhlý. Jedná se o činnosti vykonávané v rozsahu právního nástupnictví dle § 21 odst. 2 zákona č. 77/2002 Sb., provozování dráhy celostátní a drah regionálních, výkon zeměměřických činností, distribuce a obchod s elektřinou, provádění staveb jejich změn a odstraňování, revize a zkoušky technických zařízení v provozu, technicko-organizační činnost v oblasti

požární ochrany, výroba, obchod a služby neuvedené v přílohách 1 až 3 živnostenského zákona a další. Jako předmět činnosti je v Obchodním rejstříku uvedeno především hospodaření s majetkem vymezeným v § 20 zákona č. 77/2002 Sb. (Obchodní rejstřík a Sběrka listin, 2013).

Subjekt Správa železniční dopravní cesty, státní organizace vznikl 1. 1. 2003 na základě zákona č. 77/2002 Sb., zákona č. 266/1994 Sb., a zákona č. 77/1997 Sb. Nadřízeným orgánem je Ministerstvo dopravy České republiky.

Správa železniční dopravní cesty, státní organizace vznikla společně s podnikatelem České dráhy, a. s., jako nástupce Českých drah, státní organizace. Hospodaří s majetkem státu, především s železniční dopravní cestou a vystupuje jako její vlastník. Zajišťuje její provozování, bezpečnost, modernizaci a rozvoj. Vztah mezi Správou železniční dopravní cesty, státní organizací a akciovou společností České dráhy je následující. Správa železniční dopravní cesty, státní organizace zastupuje stát jako vlastníka většiny železničních tratí v České republice, kdežto České dráhy, a. s. tento majetek nevlastní a vystupují jako národní dopravce (SŽDC, 2012).

Správa železniční dopravní cesty, státní organizace působí na území celé České republiky. Vzhledem k rozsáhlému předmětu podnikání, velkému množství majetku a správy s ním spojené, vyžaduje efektivní organizační strukturu. V čele stojí generální ředitel, který je nadřízený pro několik náměstků. Náměstci řídí jednotlivé úseky na úrovni generálního ředitelství. Druhou úroveň organizační struktury tvoří organizační jednotky, což jsou především jednotlivá Oblastní ředitelství. Tyto jsou přímo podřízeny generálnímu řediteli. V bakalářské práci se zabývám rozбором pohledávek Oblastního ředitelství Brno. Oblastní ředitelství Brno je tedy organizační jednotkou Správy železniční dopravní cesty, státní organizace a vykonává veškeré činnosti v souladu s předmětem podnikání na území Jihomoravského kraje a Kraje Vysočina. Organizační struktura Oblastního ředitelství Brno je také značně složitá. Pro mou práci je důležitá ta část organizační struktury, která se zabývá ekonomikou. V první řadě je to ředitel organizační jednotky a následně jeho náměstek pro ekonomiku, který řídí dva odbory – Odbor obchodně-ekonomický, dále jen OOE, a Odbor financování a účetnictví, dále jen OFÚ. Tyto dva odbory mají klíčové postavení při evidenci a správě pohledávek (SŽDC, 2012).

2.2 Systém evidence, správy a vymáhání pohledávek Správy železniční dopravní cesty, státní organizace, Oblastního ředitelství Brno

V této kapitole se zabývám vnitřním systémem vymáhání pohledávek, který Správa železniční dopravní cesty, státní organizace, Oblastní ředitelství Brno používá při evidenci, správě a vymáhání pohledávek. Tento systém je totožný pro všechny organizační jednotky Správy železniční dopravní cesty, státní organizace. Všechny tyto postupy jsou popsány ve Směrnici SŽDC č. 87, ze které jsem čerpala informace. Dále rozebírám, jakým způsobem věřitel provádí započtení a postoupení pohledávek. Poslední část kapitoly věnuji účetním, daňovým a ekonomickým aspektům tohoto systému.

2.2.1 Evidence a správa pohledávky

Ve Správě železniční dopravní cesty, státní organizaci, v Oblastním ředitelství Brno mohou vznikat pohledávky z několika titulů. Organizační jednotka Oblastní ředitelství Brno spravuje velké množství movitého i nemovitého majetku. Zákon č. 77/2002 Sb. ji zavazuje tento majetek spravovat efektivně. Proto tu část majetku, kterou sama nevyužije, pronajímá ostatním fyzickým a právnickým osobám. Jedná se o pozemky, byty a nebytové prostory. Z tohoto důvodu jí vznikají pohledávky z titulu nájemného, dodávek vody a tepla. Služby za vodu zahrnují vodné a stočné, služby za teplo znamenají dodávku plynu. Další skupinou pohledávek jsou pohledávky z titulu odpovědnosti za škodu na majetku subjektu. Tyto pohledávky ovšem podnikatelský subjekt předává k řešení Generálnímu ředitelství Správy železniční dopravní cesty, státní organizace, proto se jimi v mé bakalářské práci nebudu zabývat. Dalšími typy pohledávek jsou pohledávky z titulu bezdůvodného obohacení a pohledávky za zaměstnanci. Jedná se o velmi malé procento pohledávek na celkových pohledávkách věřitele, proto se jimi nebudu dále zabývat (MAZALOVÁ, 2012).

Pohledávku od doby jejího vzniku až do doby jejího zániku eviduje příslušná účtárna. Účtárny jsou dvě – provozní a finanční – a spadají pod OFÚ. Po celou dobu existence pohledávky účtárna zajišťuje mimosoudní správu a účetní evidenci pohledávek, sjednává splátkové kalendáře s dlužníkem, průběžně sleduje pohledávku ve vztahu k dlužníkovi, zajišťuje upomínání dlužníků, komunikuje s dlužníkem

až do doby definitivního vypořádání pohledávky, sjednává uznání dluhu dlužníkem a zápočty pohledávek. Účtárna konzultuje s právním oddělením právní kvalifikaci pohledávky a její možné promlčení. V neposlední řadě provádí vyúčtování pohledávky dlužníkovi prostřednictvím doporučeného dopisu (SPRÁVA ŽELEZNIČNÍ DOPRAVNÍ CESTY, STÁTNÍ ORGANIZACE, 2011a).

Účtárna má v tomto systému důležité postavení. Její zaměstnanci pohledávku evidují a jsou první, kteří se jí snaží po dlužníkovi vymoci. Pokud se stane, že dlužník nedodržel termín splatnosti, zaměstnanci účtárny ho mohou telefonicky kontaktovat. Jedná se o nadstandardní dobrovolnou činnost, snaží se tímto předejít dalšímu vymáhání pohledávky. Telefonický kontakt jim směrnice nenařizuje, proto záleží pouze na zaměstnancích, zda dlužníka kontaktují jednou nebo vícekrát. Ve většině případů je telefonický kontakt úspěšný (MAZALOVÁ, 2012).

Pokud tedy účtárna uskutečnila telefonický kontakt a uplynulo 14 dní od splatnosti pohledávky, odesílá účtárna dlužníkovi první upomínku. V ní je vyčíslena dlužná částka, uvedeno bankovní spojení a stanoven náhradní termín k úhradě pohledávky. Nová lhůta pro zaplacení bývá stanovena na 14 dní po vystavení upomínky. Jestliže ani po uplynutí náhradní lhůty nedojde k úhradě dluhu, je odeslána druhá upomínka se shodnými náležitostmi jako první. Zde je také stanoven další termín pro úhradu pohledávky do 14 dnů od odeslání druhé upomínky. Pokud nedojde k úhradě pohledávky ani po druhé upomínce, předá účtárna pohledávku k vymáhání na právní oddělení. Právní oddělení je součástí OOE (SPRÁVA ŽELEZNIČNÍ DOPRAVNÍ CESTY, STÁTNÍ ORGANIZACE, 2011a).

2.2.2 Právní vymáhání pohledávek

Právní oddělení přijme od účtárny písemnou žádost o vymožení pohledávky, v papírové formě, společně se všemi podklady. Zaměstnanci právního oddělení zpracují třetí upomínku, tzv. Pokus o smír, a odešlou ji do dvou pracovních dnů od obdržení písemné žádosti účtárny. V případě pohledávek za nájemným z bytu obsahuje upomínka upozornění, že v případě neuhrazení pohledávky bude podána žaloba na plnění a bude dána výpověď z nájmu. V případě hrozícího promlčení pohledávky musí účtárna písemně upozornit právní oddělení tak, aby mohla pohledávku proti promlčení včas právně ošetřit. Pokud je pohledávka zcela promlčená, rozhoduje účtárna, zda má právní oddělení tuto pohledávku vymáhat. (SPRÁVA ŽELEZNIČNÍ DOPRAVNÍ CESTY,

STÁTNÍ ORGANIZACE, 2011a). Zde bych viděla možnou rezervu v systému vymáhání pohledávek věřitelem. O problematice promlčení pohledávek a následného vymáhání by dle mého názoru mělo rozhodovat spíše právní oddělení vzhledem k odbornosti a zaměření zaměstnanců tohoto oddělení.

Pokud marně uplyne lhůta stanovená ve třetí upomínce, je právní oddělení dle interní směrnice povinno podat do 10 pracovních dnů u příslušného soudu žalobu. Vzhledem k novele Občanského soudního řádu navíc právní oddělení odesílá dlužníkovi 7 dnů před podáním žaloby tzv. předžalobní výzvu, jinak by si věřitel nemohl nárokovat náklady řízení. Právní oddělení informuje účtárnu o výsledku sporu do jednoho měsíce od nabytí právní moci rozhodnutí. Účtárna poté sleduje pohledávku až do jejího zániku nebo postoupení a informuje právní oddělení o všech krocích ze strany dlužníka (SPRÁVA ŽELEZNIČNÍ DOPRAVNÍ CESTY, STÁTNÍ ORGANIZACE, 2011a).

Po pravomocném rozhodnutí soudu mohlo právní oddělení zvolit mezi dvěma variantami. Buď podat návrh na výkon rozhodnutí k příslušnému soudu, nebo návrh na nařízení exekuce. Vzhledem k výše zmíněné novele již od 1. 1. 2013 takovou možnost volby nemá a musí se uchýlovat k exekučnímu řízení. Pokud si věřitel není vědom nemajetnosti dlužníka, podává návrh na zahájení exekuce. Jestliže však průběh exekuce svědčí o absenci majetku povinného, zejména pak, že výtěžek, kterého bude dosaženo, nepostačuje ani ke krytí nákladů řízení, podá právní oddělení příslušnému soudu návrh na zastavení exekuce (SPRÁVA ŽELEZNIČNÍ DOPRAVNÍ CESTY, STÁTNÍ ORGANIZACE, 2011a).

2.2.3 Započtení a postoupení pohledávek

Zápočet pohledávek a závazků je u podnikatelského subjektu Správa železniční dopravní cesty, státní organizace, Oblastního ředitelství Brno velmi častou formou zániku pohledávek. Započtení provádí jako dvoustranný právní úkon. Evidenci, která by zobrazovala množství a výši započtených pohledávek, organizační jednotka Oblastní ředitelství Brno nevede (MAZALOVÁ, 2012). Dle mého názoru je zde nedostatek v tom, že není zřejmé, u jakého množství pohledávek a v jaké výši dochází k započtení a postoupení.

Návrhy na vzájemné započtení předkládají zaměstnanci účtárny písemně nebo e-mailem jednomu pověřenému zaměstnanci účtárny, který provádí kontrolu formální

stránky zápočtu. Za soulad pohledávky a závazku s Občanským a Obchodním zákoníkem plně odpovídá zaměstnanec účtárny, který návrh podává. Úrok z prodlení a poplatek z prodlení je součástí návrhu zápočtu, pokud navrhovatel již návrh na sankci uplatnil vůči dlužníkovi. Pověřený zaměstnanec účtárny zajistí odeslání návrhu dohody na započtení druhému účastníku. Dále zaměstnanec zpracuje zaúčtovací dopis, na jehož základě účtárna zápočet zaúčtuje (SPRÁVA ŽELEZNIČNÍ DOPRAVNÍ CESTY, STÁTNÍ ORGANIZACE, 2011a).

Správa železniční dopravní cesty, státní organizace přistupuje i k postoupení pohledávek. O samotném postoupení každé jednotlivé pohledávky rozhoduje účtárna na úrovni Generálního ředitelství Správy železniční dopravní cesty, státní organizace. Organizační jednotka Oblastní ředitelství Brno tedy pouze podává návrhy na postoupení svých pohledávek. Pohledávky, u kterých věřitel nejčastěji podává návrh na postoupení, jsou především ty, které jsou nesplácené, pravomocně přiznané soudem, je u nich zastaven výkon rozhodnutí nebo exekuce a pohledávka je řádně zaúčtována včetně nákladů řízení. Dále potom nesmí být mezi dlužníkem a věřitelem uzavřena dohoda, která by postoupení pohledávky zabraňovala. Postoupení je možné také pouze v případě, že dlužník nemá proti věřiteli žádnou pohledávku, kterou by mohl s úspěchem započíst. Za zpracování návrhu na postoupení pohledávky je odpovědná účtárna spolu s právním oddělením. Návrh musí být podán písemně na předepsaném formuláři a musí v něm být uvedeny důvody na postoupení pohledávky spolu se všemi relevantními doklady o vzniku pohledávky a průběhu dosavadního vymáhání (SPRÁVA ŽELEZNIČNÍ DOPRAVNÍ CESTY, STÁTNÍ ORGANIZACE, 2011a).

2.2.4 Účetní a daňové aspekty správy a vymáhání pohledávek Správou železniční dopravní cesty, státní organizací, Oblastním ředitelstvím Brno

Správa železniční dopravní cesty, státní organizace, Oblastní ředitelství Brno vytváří opravné položky dle Zákona o rezervách. Prostřednictvím opravných položek věřitel uplatňuje do daňových nákladů daň z přidané hodnoty, kterou byl plátce daně z přidané hodnoty povinen odvést, ovšem dlužník mu ji neuhradil. Pokud je ve smlouvě uvedeno plnění ve splátkách a každá splátka je splatná v jiném okamžiku, pohlíží se na každou splátku jako na samostatnou pohledávku a opravné položky se k nim vytvářejí jednotlivě (SPRÁVA ŽELEZNIČNÍ DOPRAVNÍ CESTY, STÁTNÍ ORGANIZACE, 2011a).

Jestliže byly využity všechny možnosti mimosoudního i soudního vymáhání, pohledávka dosud nebyla uspokojena a neexistuje již předpoklad k jejímu uspokojení, přistupuje věřitel k odpisu pohledávky. Odpis se tvoří na vrub daňových nákladů při splnění podmínek Zákona o dani z příjmu. Účetní odpis pohledávky na vrub nedaňových nákladů účtárna provádí, pokud nejsou splněny podmínky daňového odpisu. Návrh na odpis pohledávky zpracovává účtárna společně s právním oddělením do určeného formuláře. Ve formuláři musí ke každé pohledávce vyčíslit částku neuplatněného nároku na příslušenství pohledávky, provést návrh předkontace odpisu a doplnit dopad odpisu na provozní výsledek hospodaření, výsledek hospodaření před zdaněním a základ daně z příjmu. Veškeré odepsané pohledávky věřitel dále eviduje na analytických účtech rozvahové evidence, protože právně nezanikají (SPRÁVA ŽELEZNIČNÍ DOPRAVNÍ CESTY, STÁTNÍ ORGANIZACE, 2011a).

Při postoupení pohledávky věřitel pohledávku odepisuje na vrub provozních nákladů. Věřitel postupuje i pohledávku, která již byla účetně odepsána (SPRÁVA ŽELEZNIČNÍ DOPRAVNÍ CESTY, STÁTNÍ ORGANIZACE, 2011a).

2.2.5 Ekonomické aspekty správy a vymáhání pohledávek Správou železniční dopravní cesty, státní organizací, Oblastním ředitelstvím Brno

Dle mého názoru věřitel z ekonomického hlediska spravuje pohledávky velmi efektivně. Subjekt se v první řadě snaží, aby mu pohledávky po lhůtě splatnosti vůbec nevznikaly. Jeho cílem je nemít v pohledávkách vázáno velké množství finančních prostředků, které jsou zapotřebí k splacení vlastních závazků. Jedním ze způsobů, jak včas dostát svým závazkům a nedostat se do platební neschopnosti, je ustanovit ve smlouvách termín splatnosti kratší, než je splatnost většiny věřitelových závazků (MAZALOVÁ, 2012).

Prostředek, který předchází vytváření nesplatných pohledávek z titulu nájemného, je kauce, kterou věřitel zahrnul do svých smluv. Jestliže věřitel eviduje určité pohledávky po splatnosti, má vytvořen interní systém, díky kterému se věc začne rychle řešit nejdříve mimosoudní a potom soudní cestou. Jestliže vše probíhá v souladu se Směrnicí č. 87, nemělo by docházet k žádnému zbytečnému průtahu v procesu vymáhání. V případě, že věřitel shledá pohledávku nevymahatelnou, volí způsob, jak neefektivněji s touto pohledávkou naložit. Proto i v těchto případech získá

prostřednictvím odpisu nebo postoupením pohledávky určité finanční prostředky (MAZALOVÁ, 2012).

2.3 Analýza nájemních smluv

V této kapitole se zabývám rozborem jednotlivých smluv organizační jednotky Oblastního ředitelství Brno v souvislosti s pronajímáním jeho majetku. Analyzuji smlouvy o nájmu pozemku, bytu a nebytových prostor. Dále se zabývám smlouvami o dodávce vody a tepelné energie. Analyzuji způsob zajištění smluv, na jak dlouhou dobu jsou uzavřeny a za jakých podmínek lze smlouvy vypovědět. Tato hlediska jsou velmi důležitá pro úspěšné vymáhání pohledávek.

2.3.1 Smlouvy o nájmu pozemku, bytu a nebytových prostor

Každá smlouva o nájmu pozemku, bytu a nebytových prostor obsahuje označení smluvních stran, označení předmětu nájmu a účelu, na co nájemce bude danou věc využívat. Dále je stanovena cena nájemného. Nájemné je splatné v pravidelných měsíčních splátkách. Spolu s nájemným platí nájemce bytu a nebytových prostor také zálohy na služby poskytované s užíváním bytu a nebytových prostor. Tyto zálohy obsahují služby jako je vodné, stočné, teplo a další (SPRÁVA ŽELEZNIČNÍ DOPRAVNÍ CESTY, STÁTNÍ ORGANIZACE, 2011b).

Důležitým prvkem smlouvy je kauce. Nájemce se ve smlouvě zavazuje uhradit kauci do 15. dne následujícího měsíce po uzavření smlouvy, a to ve výši trojnásobku měsíčního nájemného s DPH. Kauce slouží k zajištění nájemného či jiných pohledávek za nájemcem vzniklých v souvislosti s tímto nájemním vztahem. Pronajímatel je oprávněn kauci použít k úhradě svých pohledávek za nájemcem. Dále je ve smlouvě uvedeno, že pronajímatel je oprávněn použít kauci k umoření své pohledávky po 10 dnech marného uplynutí lhůty k zaplacení. Nájemce je dle smlouvy povinen doplnit čerpanou kauci do 15 dnů od čerpání kauce. Pokud nájemce nedoplní čerpanou kauci ani v náhradním termínu do 15. dne měsíce následujícího po měsíci, ve kterém byla kauce čerpána, nájemní vztah skončí k poslednímu dni měsíce následujícího po měsíci, v němž byla kauce čerpána. Nájemce je v tomto případě povinen předmět nájmu vyklidit a předat pronajímateli. Kauce je v tomto případě velmi dobrý zajišťovací prvek. Pronajímatel kauci zahrnul do svých smluv až od roku 2011, od té doby eviduje výrazné zlepšení v platební morálce nájemců, případně v následném vymáhání

nájemného. Ve smlouvě je sjednaná možnost automatického zápočtu pohledávek na kauci. Zápočet na kauci se provádí dohodou, jelikož nájemce ve smlouvě souhlasí s využitím kauce k započtení jeho případných závazků vůči pronajímateli (SPRÁVA ŽELEZNIČNÍ DOPRAVNÍ CESTY, STÁTNÍ ORGANIZACE, 2011b).

Pro případ prodlení nájemce pozemku a nebytových prostor s úhradou nájemného sjednávají smluvní strany úrok z prodlení. V případě prodlení nájemce bytu je sjednán poplatek z prodlení. Výše úroku z prodlení a poplatku z prodlení je rozebrána v kapitole 1.1.2. Pronajímatel si u všech typů smluv zachovává možnost každoročně upravovat sjednanou výši nájemného, dle indexu spotřebitelských cen a životního nákladů za posledních 12 měsíců (SPRÁVA ŽELEZNIČNÍ DOPRAVNÍ CESTY, STÁTNÍ ORGANIZACE, 2011b).

Ve smlouvách jsou uvedeny práva a povinnosti obou smluvních stran. Pokud by nájemce tyto povinnosti porušil, je oprávněn pronajímatel účtovat nájemci smluvní pokutu. Smluvní pokuta ve výši 10 000 Kč za každé porušení povinnosti, je stanovena u nájmu pozemku. Jestliže by nájemce užíval pozemek k jinému účelu, než který je stanoven ve smlouvě, je pronajímatel oprávněn účtovat nájemci smluvní pokutu ve výši 50 000 Kč (SPRÁVA ŽELEZNIČNÍ DOPRAVNÍ CESTY, STÁTNÍ ORGANIZACE, 2011b).

V případě porušení povinností vyplývajících ze smlouvy o nájmu nebytových prostor, účtuje pronajímatel nájemci smluvní pokutu ve výši 5000 Kč. Pokud by nájemce přenechal předmět nájmu k užívání jiné osobě nebo by na něm prováděl úpravy, ke kterým mu nedal pronajímatel souhlas, může mu být uložena smluvní pokuta až do výše dvojnásobku ročního nájmu. Jestliže nájemce nejpozději v poslední den nájmu nevyklidí a nepředá předmět nájmu pronajímateli, bude mu účtována smluvní pokuta ve výši 1,5/365 násobku ročního nájmu. Zaplacením smluvní pokuty ovšem není dotčen nárok na náhradu škody pronajímatele. Smluvní pokutu může dle smlouvy pronajímatel účtovat i opakovaně, pokud nájemce po písemném upozornění neodstraní včas závadný stav (SPRÁVA ŽELEZNIČNÍ DOPRAVNÍ CESTY, STÁTNÍ ORGANIZACE, 2011d).

Doba nájmu pozemku a nebytových prostor je sjednána na dobu neurčitou s obecnou tříměsíční výpovědní lhůtou. Pronajímatel je oprávněn vypovědět smlouvu v jednoměsíční výpovědní lhůtě v konkrétních případech uvedených ve smlouvě

(SPRÁVA ŽELEZNIČNÍ DOPRAVNÍ CESTY, STÁTNÍ ORGANIZACE, 2011b). Smlouva o nájmu bytu je uzavřena na dobu určitou, a to pouze na jeden rok. V případě bezproblémového nájemce, který hradí nájemné včas a neporušuje podmínky stanovené smlouvou, pronajímatel vždy před skončením smlouvy sepíše novou smlouvu na další jeden rok. Zároveň má však možnost smlouvu neprodloužit. Tak činí v případech, kdy má nájemce špatnou platební morálku. Pokud smlouva nestanoví jinak, řídí se tento vztah ustanoveními občanského zákoníku (SPRÁVA ŽELEZNIČNÍ DOPRAVNÍ CESTY, STÁTNÍ ORGANIZACE, 2011c).

2.3.2 Smlouva o dodávce vody a tepla

Smlouvu o dodávce vody a tepla jsou povinni uzavřít nájemci bytu a nebytových prostor. Jedná se o službu dodávky pitné vody a odvádění odpadních vod, dále o službu dodávky tepelné energie. V obou případech je dodavatelem Správa železniční dopravní cesty, státní organizace, a to přímo Oblastní ředitelství Brno. Správa železniční dopravní cesty má uzavřenou smlouvu s dodavatelem těchto služeb. Služby jsou smluvně upraveny každá zvlášť. Každá jednotlivá smlouva se vztahuje ke konkrétnímu objektu, který má nájemce v nájmu. Smlouvy jsou uzavřeny na dobu neurčitou a mohou být vypovězeny oběma stranami bez udání důvodu. Smlouvy obsahují způsob vyčíslení obou plateb za služby (MAZALOVÁ, 2012).

Smlouva o dodávce pitné vody a odvádění odpadních vod určuje, že úhrada za tyto služby bude prováděna na základě faktury, kterou vystaví pronajímatel. Splatnost faktury je do 21 dnů po odeslání nájemci. V případě, že je nájemce v prodlení, nastává mu povinnost uhradit i úrok z prodlení. Výpovědní lhůta je pro obě strany jeden měsíc (SPRÁVA ŽELEZNIČNÍ DOPRAVNÍ CESTY, STÁTNÍ ORGANIZACE, 2011f).

Smlouva o dodávce tepla zavazuje Oblastní ředitelství Brno (dodavatel) dodávat nájemci (odběratel) tepelnou energii ze zařízení dodavatele v místě předmětu nájmu. Odběratel platí za cenu tepla čtvrtletní zálohové splátky, které jsou splatné na základě zálohové faktury vystavené dodavatelem. Zálohy se vyúčtovávají jednou ročně. Ve smlouvě je rovněž zahrnut úrok z prodlení. Pokud je odběratel v prodlení déle než jeden měsíc, může dodavatel odstoupit od smlouvy. Výpovědní lhůta je pro obě strany tříměsíční (SPRÁVA ŽELEZNIČNÍ DOPRAVNÍ CESTY, STÁTNÍ ORGANIZACE, 2011e).

2.4 Přehled úspěšnosti vymáhání pohledávek věřitelem

Tato kapitola zobrazuje, jak je Správa železniční dopravní cesty, státní organizace, Oblastní ředitelství Brno úspěšné při vymáhání svých pohledávek. Jedná se o pohledávky z titulu nájemného a s ním spojených služeb. Pohledávky jsou rozděleny do dvou tabulek z hlediska toho, zda je dlužníkem podnikatel či nepodnikatel. Dále jsou pro přehlednost graficky zobrazeny způsoby vymáhání pohledávek věřitelem za dlužníky podnikateli a nepodnikateli v jednotlivých letech.

V prvním sloupci obou tabulek je uveden příslušný rok, druhý sloupec znázorňuje celkové pohledávky v korunách, které věřiteli vznikly v daném roce. Ve třetím sloupci je uvedeno, jakou částku musel z celkových pohledávek věřitel telefonicky upomínat, než dlužník splnil svůj závazek. Čtvrtý sloupec znázorňuje tu část pohledávek, kterou dlužník uhradil až po písemné upomínce. V pátém sloupci je suma pohledávek, kterou věřitel v daném roce řešil formou soudního řízení. A v posledním sloupci se věřitel uchýlil k exekuci, jelikož dlužník pohledávku nesplatil ani po pravomocném rozhodnutí soudu.

Tabulka 2: Pohledávky z nájemného a s ním spojených služeb za dlužníky podnikateli (v Kč)

rok	pohledávky celkem	telefonická upomínka	písemná upomínka	soudní řízení	exekuce
2009	1 080 000	792 500	260 100	190 730	165 840
2010	1 312 000	684 520	186 300	160 380	148 500
2011	1 350 000	984 360	274 520	86 560	59 560
2012	1 418 550	875 000	368 410	122 209	64700
celkem	5 160 550	3 336 380	1 089 330	559879	438600

(Zpracováno dle interních zdrojů podnikatele)

V tabulce 2 jsou znázorněny pohledávky, které věřitel eviduje v příslušných letech z nájemného a s ním spojených služeb za dlužníky podnikateli. Tyto vztahy se řídí Občanským zákoníkem, promlčecí doba je ovšem čtyřletá, jelikož dle § 261 odst. 6 Obchodního zákoníku pro ně platí i některá ustanovení Obchodního zákoníku. Proto jsou znázorněny poslední čtyři roky evidence těchto pohledávek.

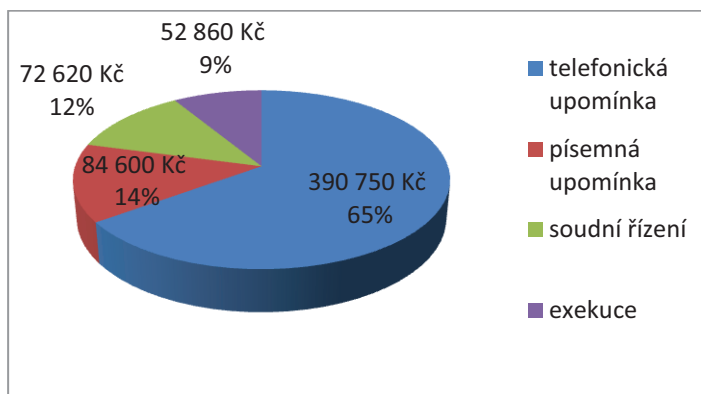
Tabulka 3: Pohledávky z nájemného a s ním spojených služeb za dlužníky nepodnikateli (v Kč)

Rok	pohledávky celkem	telefonická upomínka	písemná upomínka	soudní řízení	exekuce
2010	650 000	390 750	84 600	72 620	52 860
2011	804 100	530 800	210 800	55 440	31 580
2012	750 300	480 300	185 400	38 791	24 350
Celkem	2 204 400	1 401 850	480 800	166851	108790

(Zpracováno dle interních zdrojů podnikatele)

V tabulce 3 jsou uvedeny pohledávky z titulu nájemného a s ním spojených služeb za dlužníky, kteří nejsou podnikateli. Tyto závazkové vztahy se řídí Občanským zákoníkem, kde je promlčecí doba tříletá. Proto jsou v tabulce znázorněny pohledávky za poslední tři roky.

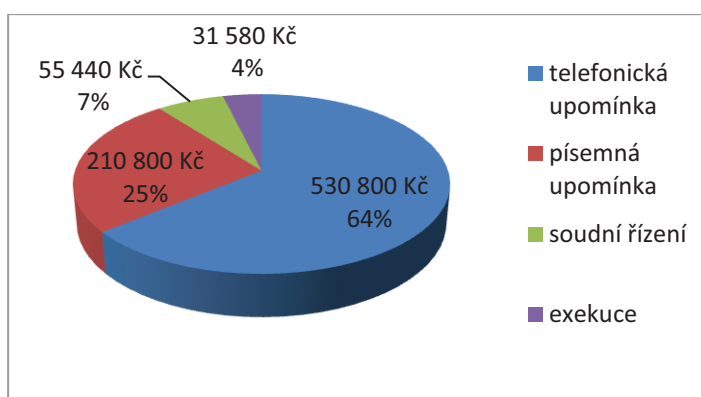
Na grafech je znázorněn poslední krok, který učinila účtárna v příslušném roce, a po kterém následovalo uhrazení pohledávky dlužníkem. Telefonické upomínky účtárna provádí, pokud dlužník pohledávku do lhůty splatnosti neuhradil. Jsou zde zahrnuty dohromady jedna až tři telefonické upomínky, následně po těchto upomínkách dlužník svůj závazek uhradil. Písemné upomínky účtárna odesílá dlužníkovi až po telefonickém kontaktu, tato část grafu tedy znamená vyčerpání možnosti telefonického kontaktu, odeslání jedné až tří písemných upomínek a následné uhrazení pohledávky dlužníkem. Soudní řízení znamená vymáhání pohledávek soudní cestou, následuje až po vyčerpání všech předchozích možností upomínání. Tato část grafu zobrazuje procento vymožených pohledávek po vydání pravomocného rozhodnutí soudu. Poslední část grafu zobrazuje procento z celkových pohledávek, které věřitel v daném roce vymáhal prostřednictvím soudního exekutora.

Graf 1: Způsoby vymáhání pohledávek věřitelem v roce 2010 za dlužníky nepodnikateli

(Zpracováno dle interních zdrojů podnikatele)

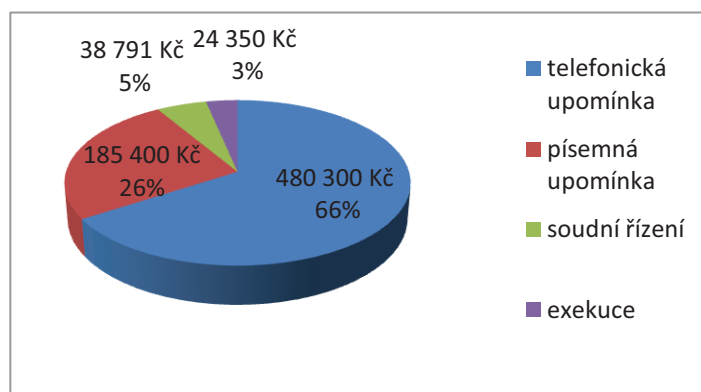
Graf 1 zobrazuje pohledávky vymáhané věřitelem za rok 2010 za dlužníky nepodnikateli. Z grafu je tedy patrné, že věřitel musel v roce 2010 upomínat telefonicky 65 % svých pohledávek za nepodnikateli, což činí 390 750 Kč. Písemná upomínka stačila u 84 600 Kč, což je 14 % případů. Soudní řízení věřitel v roce 2010 vedl u 12 % případů, což byla částka 72 620 Kč. Částka 52 860 Kč byla vymáhána soudním exekutorem, což bylo 9 % vymáhaných pohledávek za nepodnikateli.

Graf 2: Způsoby vymáhání pohledávek věřitelem v roce 2011 za dlužníky nepodnikateli

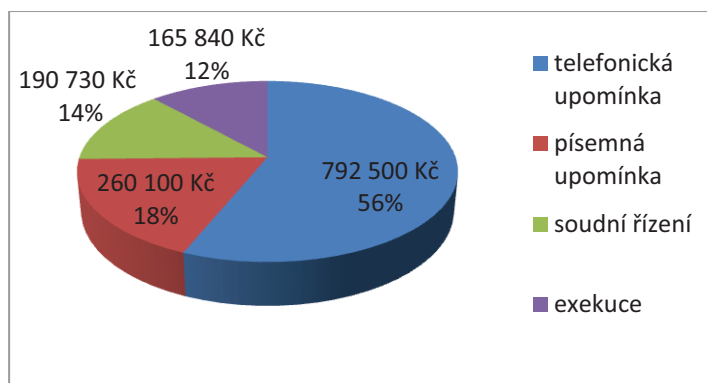
(Zpracováno dle interních zdrojů podnikatele)

Z grafu 2 vyplývá, že věřitel musel v roce 2011 upomínat telefonicky 64 % svých pohledávek za nepodnikateli v částce 530 800 Kč. Písemná upomínka stačila u 25 % hodnoty vymáhaných pohledávek, což představuje částku 210 800 Kč. Soudní řízení s nepodnikateli věřitel v roce 2011 vedl ze 7 % případů na částku 55 440 Kč a 4 % hodnoty pohledávek bylo vymáháno soudním exekutorem v celkové částce 31 580 Kč.

Graf 3: Způsoby vymáhání pohledávek věřitelem v roce 2012 za dlužníky nepodnikateli
(Zpracováno dle interních zdrojů podnikatele)

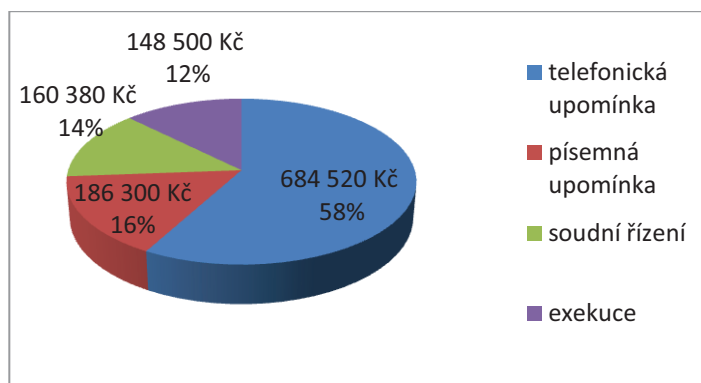
Graf 3 zobrazuje vymáhání pohledávek za nepodnikateli věřitelem v roce 2012. Telefonicky věřitel upomínal dlužníky na částku 480 300 Kč, což bylo 66 %. Písemná upomínka byla odeslána u 26 % hodnoty pohledávek na celkovou částku 185 400 Kč. U 5 % hodnoty pohledávek za nepodnikateli bylo zahájeno soudní řízení, na celkovou částku 38 791 Kč a 24 350 Kč vymáhá věřitel přes soudního exekutora, což jsou 3 % z celkových vymáhaných pohledávek za nepodnikateli v roce 2012.

Graf 4: Způsoby vymáhání pohledávek věřitelem v roce 2009 za dlužníky podnikateli
(Zpracováno dle interních zdrojů podnikatele)

Graf 4 zobrazuje pohledávky, které věřitel vymáhal v roce 2009 za dlužníky podnikateli. Telefonicky věřitel upomínal 56 % z celkových pohledávek v částce 792 500 Kč. Písemnou upomínku věřitel použil v 18 % případů na částku 260 100 Kč. Soudní řízení bylo vedeno pro částku 190 730 Kč, což činí 14 % a prostřednictvím

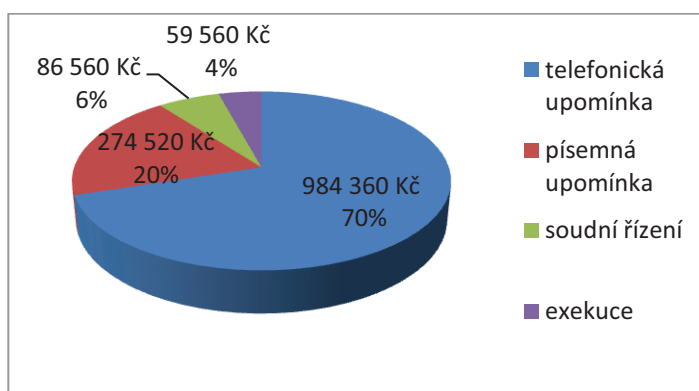
exekučního řízení byla vymáhána částka 165 840 Kč, což je 12 % z celkové hodnoty pohledávek.

Graf 5: Způsoby vymáhání pohledávek věřitelem v roce 2010 za dlužníky podnikateli

(Zpracováno dle interních zdrojů podnikatele)

Z grafu 5 je patrné, že věřitel v roce 2010 telefonicky vymáhal za svými dlužníky podnikateli částku 684 520 Kč, což je 58 % z celkových pohledávek za podnikateli. Písemná upomínka byla zaslána na celkovou částku 186 300 Kč, což činí 16 %. Soudní řízení bylo zahájeno pro částku 160 380 Kč, což je 14 % z vymáhaných pohledávek. Soudní exekutor v roce 2010 vymáhal 12 % z vymáhaných pohledávek za podnikateli, což představuje částku 148 500 Kč.

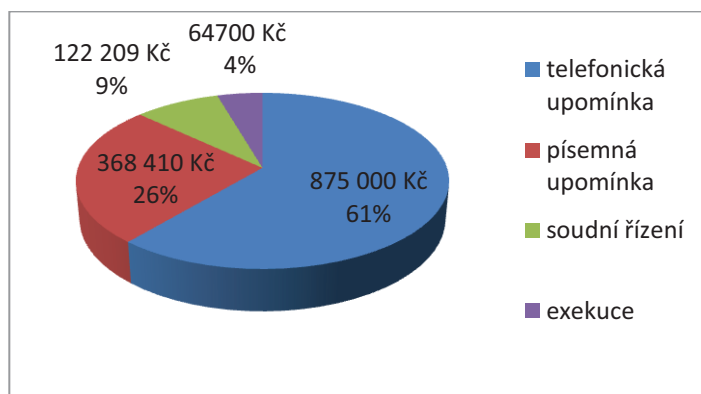

Graf 6: Způsoby vymáhání pohledávek věřitelem v roce 2011 za dlužníky podnikateli

(Zpracováno dle interních zdrojů podnikatele)

Graf 6 zobrazuje pohledávky, které věřitel vymáhal za dlužníky podnikateli v roce 2011. Telefonická upomínka stačila v 70 % z celkových pohledávek, což byla částka 984 360 Kč. Částku 274 520 Kč, která představuje 20 % vymáhaných pohledávek,

musel věřitel upomínat telefonicky. 6 % z vymáhaných pohledávek, tedy 86 560 Kč, bylo řešeno prostřednictvím soudního řízení a 4 %, tedy 59 560 Kč bylo vymáháno soudním exekutorem.

Graf 7: Způsoby vymáhání pohledávek věřitelem v roce 2012 za dlužníky podnikateli

(Zpracováno dle interních zdrojů podnikatele)

Z grafu 7 je patrné, že věřitel v roce 2012 telefonicky upomínal 61 % ze svých celkových pohledávek v tomto roce za dlužníky podnikateli, to představuje částku 875 000 Kč. Pohledávky ve výši 368 410 Kč byly upomínány telefonicky, tato částka představuje 26 %. 9 % vymáhaných pohledávek, tedy 122 209 Kč, se řešilo prostřednictvím soudního řízení a pohledávky ve výši 64 700 Kč, tedy 4 %, vymáhal soudní exekutor.

2.5 Zhodnocení analýzy problému

Z analytické části bakalářské práce jsem zjistila, že věřitel po neúspěšném mimosoudním vymáhání pohledávek zahajuje soudní řízení. Jestliže dlužník ani po pravomocném rozhodnutí soudu svůj dluh nezaplatí, přistupuje věřitel k podání návrhu na zahájení exekuce. Z důvodu, že věřitel vůči dlužníkům často vede soudní a exekuční řízení, navrhuji ve třetí části bakalářské práce, jaké způsoby vymáhání jsou pro věřitele nejvýhodnější. Návrhy jsou formulovány takovým způsobem, aby byla zodpovězena výzkumná otázka a potvrzena či vyvrácena hypotéza.

3 VLASTNÍ NÁVRHY ŘEŠENÍ

Kapitola přináší mé vlastní návrhy na efektivnější vymáhání pohledávek. Popisují, kde se podnikatelský subjekt může dozvědět informace o svém budoucím partnerovi. Dále navrhuji, jaké doložky by podnikatelský subjekt mohl doplnit do svých smluv tak, aby mu to ulehčilo další postup ve vymáhání. Dále následuje srovnání nákladů Správy železniční dopravní cesty, státní organizace, Oblastního ředitelství Brno na jednotlivé druhy vymáhání pohledávek. Na konci kapitoly je zhodnocen přínos mých návrhů pro věřitele.

3.1 Informovanost o druhé smluvní straně

Jak jsem se již zmínila, cílem podnikatelského subjektu je nemít pohledávky po splatnosti. Tento cíl je v některých případech těžko uskutečnitelný. Pro Správu železniční dopravní cesty, státní organizaci, Oblastní ředitelství Brno by tedy mělo být samozřejmostí prověřit si svého budoucího partnera.

Před uzavřením jakékoliv nájemní smlouvy by zaměstnanci podnikatelského subjektu měli ověřit, zda smluvní partner uvedl přesné a správné údaje o své osobě. Tuto informaci, v případě podnikatelů zapsaných v Obchodním rejstříku, zjistí na stránkách www.justice.cz. Všechny tyto informace jsou poskytovány bezplatně.

Informace o ostatních ekonomických subjektech, které nejsou zapsány v Obchodním rejstříku lze získat na serveru www.info.mfcr.cz. Tento server spravuje Ministerstvo financí České republiky a informace jsou poskytovány bezplatně.

Z hlediska solventnosti smluvního partnera je vhodné ověřit si, zda není zapsán v Centrálním registru dlužníků. Tento registr je pro státní organizace zcela zdarma a je k dispozici na www.centralniregistrdluzniku.cz. Server zobrazuje údaje o subjektech, které jsou vedeny v jednotlivých členských registrech státní správy, bankovních registrech, databázích soukromých subjektů atd. V registru může podnikatel bezplatně ověřit každého smluvního partnera před uzavřením smlouvy a zjistit tak, zda subjekt nemá evidovány dluhy (Centrální registr dlužníků České republiky, 2008).

3.2 Smlouvy a jejich dodatky

Správa železniční dopravní cesty, státní organizace, Oblastní ředitelství Brno má dle mého názoru smlouvy velmi dobře ošetřeny z hlediska zajišťovacích instrumentů. Jednotlivé smlouvy a jejich zajištění jsou podrobně rozebrány v kapitole 2.3. Zůstává ovšem několik možností, kterých podnikatelský subjekt nevyužívá. Proto se v této kapitole věnuji zákonnému zástavnímu právu, notářskému zápisu s doložkou přímé vykonatelnosti, rozhodčí doložce ve smlouvě a znění splátkového kalendáře.

Jako nejlepší zajišťovací institut se podnikateli osvědčila kauce. Proto ji zahrnul do všech svých smluv o nájmu. U smluv, které byly uzavřeny před zavedením ustanovení o kauci, byl s nájemci sepsán dodatek smlouvy.

Co se týká dalších zajišťovacích instrumentů, dle mého názoru využívá podnikatelský subjekt efektivně zákonem povolené prostředky. Smlouva o nájmu pozemku a smlouva o nájmu nebytových prostor obsahuje mimo kauce i úrok z prodlení v zákonem stanovené výši a smluvní pokutu. Smlouva o nájmu bytu obsahuje ustanovení o poplatku z prodlení, který může být dle zákona použit právě u uvedeného typu smlouvy. Navíc je smlouva o nájmu bytu uzavřena na dobu určitou – jeden rok, tudíž má pronajímatel možnost smlouvu po roce neprodloužit. Smlouva o dodávce vody a tepla obsahuje pouze úrok z prodlení, ale vzhledem k tomu, že tato smlouva je vždy uzavírána společně se smlouvou o nájmu, je toto zajištění dle mého názoru dostatečné.

Čeho ovšem podnikatelský subjekt nevyužívá je zákonné zástavní právo pronajímatele. Pronajímatel může na zajištění nájemného využít zástavního práva, které má k movitým věcem, které jsou na pronajaté věci a patří nájemci nebo osobám, které s ním žijí ve společné domácnosti. Tento institut zajištění pohledávky by dle mého názoru mohl mít velký vliv na vymáhání pohledávek z nájemného.

3.2.1 Notářský zápis s doložkou přímé vykonatelnosti

Notářský zápis s doložkou přímé vykonatelnosti Správa železniční dopravní cesty, státní organizace, Oblastní ředitelství Brno zatím nevyužívá. Následující tabulka ukazuje, kolik by věřitel musel zaplatit za sepsání notářského zápisu o právním úkonu s vydáním jednoho stejnopisu notářského zápisu. Minimální odměna notáře je 1 000 Kč bez DPH a částka nad 100 milionů korun se do základu tarifní hodnoty nezapočítává. V kapitole 3.6 je potom provedeno srovnání poplatků za notářský zápis s doložkou přímé vykonatelnosti s poplatky při soudním řízení a rozhodčím řízení.

Tabulka 4: Odměna notáře za sepsání notářského zápisu s doložkou přímé vykonatelnosti

Hodnota předmětu sporu	sazba
z prvních 100 000 Kč	2 %
z přebývajících částky až do 500 000 Kč	1, 2%
z přebývajících částky až do 1 000 000 Kč	0, 6%
z přebývajících částky až do 3 000 000 Kč	0, 3%
z přebývajících částky až do 20 000 000 Kč	0,2 %
z přebývajících částky až do 30 000 000 Kč	0, 1%
z přebývajících částky až do 100 000 000 Kč	0, 05%

(Upraveno dle Vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 73/2001 Sb., o odměnách a náhradách notářů a správců dědictví)

3.2.2 Rozhodčí doložka

Pokud by věřitel chtěl řešit případné spory o pohledávky prostřednictvím rozhodčího soudu nebo rozhodce, je dobré mít ve smlouvě zavedenou tzv. rozhodčí doložku. Doložka zakládá pravomoc rozhodců k rozhodování případných sporů, které vzniknou z této smlouvy, a to na místo obecných soudů. Kromě klasického rozhodčího řízení mohou strany v doložce sjednat, že rozhodčí řízení bude vedeno on-line. Strany se v doložce mohou dohodnout na postupu, jakým se bude rozhodce řídit. Pokud je již smlouva uzavřena a vznikl na jejím základě spor, který strany chtějí řešit před rozhodčím soudem, lze opět sjednat dodatek ke smlouvě, který bude obsahovat rozhodčí doložku (Rozhodčí soud, 2013).

3.2.3 Splátkový kalendář

Správa železniční dopravní cesty, státní organizace, Oblastní ředitelství Brno uzavírá s nájemci splátkový kalendář v tom případě, kdy nájemce je v prodlení s úhradou nájemného, ale má snahu nájemné uhradit v náhradním termínu. Zde bych věřiteli doporučila, aby v každém splátkovém kalendáři bylo ustanovením o tom, že v případě nedodržení splatnosti jedné splátky, se stává okamžitě splatný celý dluh. Dlužník potom ztrácí výhodu splátek a věřitel si tak může nárokovat zaplacení celé částky najednou.

3.3 Mimosoudní vymáhání

V této kapitole je zhodnoceno mimosoudní vymáhání pohledávek věřitelem. Je zde uvedeno, jaké kroky by měl a neměl věřitel činit před případným řešením sporu soudní cestou.

První krok, který Správa železniční dopravní cesty, státní organizace, Oblastní ředitelství Brno činí po neuhrazení splatné pohledávky dlužníkem, je telefonické zkontaktování osoby dlužníka. Zaměstnanci účtárny tím ovšem tráví spoustu času, v některých případech volají dlužníkovi několikrát za sebou. Zde bych navrhovala, aby věřitel volil pouze jednu telefonickou upomínku, kde dlužníkovi jasně sdělí, že pokud do týdne neuhradí své závazky, začne věřitel svoji pohledávku vymáhat soudní cestou. Nevýhoda opakovaného telefonického upomínání je v tom, že telefonický kontakt není nijak zaznamenán a nepočítá se do upomínek, které musí být dle zákona uskutečněny před podáním žaloby písemně. Věřiteli tak v případě neúspěšného telefonického upomínání rostou náklady za telefon.

Písemné upomínky věřitel zasílá dle zákonem stanovených pravidel tak, aby měl v případě neuhrazení pohledávky dlužníkem po písemné upomínce příznivé podmínky pro soudní řízení. Dle mého názoru není věřiteli v případě písemného upomínání co vytknout.

3.4 Rozhodčí řízení

V této kapitole nabízím věřiteli možnost využití rozhodčího řízení mimo klasického soudního řízení. Je to alternativa, kterou věřitel zatím nevyužil, proto mu zde navrhuji další možný postup při vymáhání jeho pohledávek.

Pokud by Správa železniční dopravní cesty, státní organizace, Oblastní ředitelství Brno zahrnula do svých smluv rozhodčí doložku, spory ze smluv vzniklé by se řešily v rozhodčím řízení. Rozhodčí řízení má spoustu výhod, které jsem popsala v kapitole 1.1.4.2. Největšími výhodami je asi rychlost řízení oproti soudním řízením. Vymahatelnost rozhodčího nálezu nebo usnesení je stejná, jako u soudních rozhodnutí. Před zahájením rozhodčího řízení si musí věřitel vybrat rozhodce či rozhodčí soud, podat žalobu a zaplatit poplatek. Tento poplatek jde potom k tíži toho, kdo spor prohraje.

Dle mého názoru je dobrou alternativou pro věřitele Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky. Na serveru www.soud.cz jsou k dispozici elektronické kalkulačky a sazebníky, které přímo vypočítají poplatek za konkrétní rozhodčí řízení. Následující tabulka ukazuje poplatky, které musí být zaplacený výše uvedenému rozhodčímu soudu, před zahájením řízení.

Tabulka 5: Sazebník nákladů rozhodčího řízení pro tuzemské spory

Hodnota předmětu sporu	Poplatek	Paušál na správní náklady
do 50 000 000 Kč	4 % z hodnoty předmětu sporu, nejméně však 10 000 Kč	0 Kč

(Upraveno dle Rozhodčí soud, 2013).

Z tabulky vyplývá, že nejnižším poplatkem za rozhodčí řízení je 10 000 Kč. Proto bych věřiteli doporučila využít rozhodčího řízení, které probíhá on-line přes internet. Tohoto typu řízení může věřitel využít, jestliže bude mít ve smlouvě zahrnutou rozhodčí doložku o on-line řízení. Toto řízení probíhá výhradně přes internet, proto se nízké náklady odráží i ve výši poplatku, který činí 3 % z hodnoty předmětu sporu, minimálně však 3 000 Kč. Toto řízení je dle mého názoru pro věřitele vhodné nejen kvůli nízkým poplatkům, ale také kvůli významnému urychlení řízení a snížení administrativní zátěže. Srovnání poplatků za rozhodčí řízení, soudní řízení a notářský zápis s doložkou přímé vykonatelnosti se nachází v kapitole 3.6.

3.5 Soudní řízení

Kapitola je věnována zhodnocení efektivity soudního řízení. Nabízím zde věřiteli srovnání žaloby na vydání platebního rozkazu a návrhu na vydání elektronického platebního rozkazu. Dále jsou v této kapitole tabulky, které zobrazují výši soudních poplatků.

Věřitel se uchyluje k žalobě u soudu v případě, že se s dlužníkem nedohodne a nevidí ochotu a snahu dlužníka splácet svůj závazek. Pokud věřitel nemá ve smlouvě podepsanou rozhodčí doložku, ani s dlužníkem nesepsal notářský zápis s doložkou

přímé vykonatelnosti, doporučovala bych mu využít soudního řízení. Jestliže tedy dlužník ani po písemných upomínkách neuhradí svůj dluh, přichází na řadu žaloba u soudu. Vzhledem k povaze pohledávek za nájemným, rozhoduje soud většinou platebním rozkazem. Pro věřitele je vydání platebního rozkazu pozitivní vzhledem k rychlejšímu jednání soudu ve zkráceném řízení.

Čeho podnikatel zatím nevyužívá je elektronický platební rozkaz. V tomto případě by musel podat žalobu na předepsaném elektronickém formuláři, který by podepsal elektronickým podpisem. Elektronický podpis zaměstnanci věřitele mají k dispozici, tudíž by neměl být problém začít podávat žalobu touto formou. Výhoda je v tom, že u elektronického platebního rozkazu jsou podstatně nižší soudní poplatky (viz. srovnání poplatků v kapitole 3.6). Pokud soud elektronický platební rozkaz nevydá, pokračuje v řízení a žalobci doměří poplatek do výše návrhu na zahájení občanského soudního řízení.

Následující tabulky přehledně zobrazují soudní poplatky za návrh na zahájení občanského soudního řízení a poplatky za návrh na vydání elektronického platebního rozkazu. Poslední tabulka porovnává náklady na platební rozkaz, elektronický platební rozkaz, klasické rozhodčí řízení a rozhodčí řízení vedené on-line.

Tabulka 6: Soudní poplatky za návrh na zahájení občanského soudního řízení, jehož předmětem je peněžité plnění

Hodnota předmětu sporu	soudní poplatek
do částky 20 000 Kč	1 000 Kč
v částce vyšší než 20 000 Kč do 40 000 000 Kč	5% z této částky

(Upraveno dle zákona č. 549/1991Sb., o soudních poplatcích)

Tabulka 7: Soudní poplatky za návrh na vydání elektronického platebního rozkazu, jehož předmětem je peněžité plnění

Hodnota předmětu sporu	soudní poplatek
do částky 10 000 Kč	400 Kč
v částce vyšší než 10 000 Kč do 20 000 Kč	800 Kč
v částce vyšší než 20 000 Kč	4% z této částky

(Upraveno dle zákona č. 549/1991Sb., o soudních poplatcích)

Tabulka 8: Porovnání poplatků za návrh na elektronický platební rozkaz a rozhodčí řízení

Hodnota předmětu sporu	Soudní poplatek za platební rozkaz	Soudní poplatek za elektronický platební rozkaz	Poplatek za rozhodčí řízení	Poplatek za rozhodčí řízení on-line
do částky 10 000 Kč	1 000 Kč	400 Kč	4 % z hodnoty předmětu sporu, min. 10 000 Kč	3 % z hodnoty předmětu sporu, min. 3 000 Kč
v částce vyšší než 10 000 Kč do 20 000 Kč	1 000 Kč	800 Kč	4 % z hodnoty předmětu sporu, min. 10 000 Kč	3 % z hodnoty předmětu sporu, min. 3 000 Kč
v částce vyšší než 20 000 Kč	5 % z této částky	4% z této částky	4 % z hodnoty předmětu sporu, min. 10 000 Kč	3 % z hodnoty předmětu sporu, min. 3 000 Kč

(Upraveno dle zákona č. 549/1991Sb. o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, Rozhodčí soud, 2013).

Tabulka 8 porovnává poplatky za návrh na vydání platebního rozkazu a elektronického platebního rozkazu v soudním řízení, poplatek za klasicky vedené rozhodčí řízení a poplatek za rozhodčí řízení vedené on-line. Z tabulky 8 vyplývá, že pokud je hodnota předmětu sporu do 20 000 Kč, je pro věřitele výhodnější využít podání návrhu na elektronický platební rozkaz více než řešit spor prostřednictvím klasického platebního rozkazu, rozhodčího řízení nebo rozhodčího řízení on-line. Pokud však hodnota předmětu sporu přesahuje 20 000 Kč, zdá se jako výhodnější vzhledem k procentním sazbám využít rozhodčího řízení vedeného on-line. To ovšem platí pouze v případě, kdy minimální poplatek za toto řízení nepřesahuje 4 % z hodnoty předmětu sporu, což je až od částky 75 000 Kč. Od 20 000 Kč do 75 000 Kč minimální poplatek za rozhodčí řízení vedené on-line přesahuje 4 %, proto je v tomto případě nejvýhodnější varianta využít podání návrhu na elektronický platební rozkaz v soudním řízení. Srovnání poplatků za rozhodčí řízení, soudní řízení a notářský zápis s doložkou přímé vykonatelnosti je popsáno v následující kapitole.

3.6 Srovnání poplatků za notářský zápis s doložkou přímé vykonatelnosti, rozhodčí a soudní řízení u fiktivní vymáhané částky

V této kapitole provedu komplexní srovnání poplatků za notářský zápis s doložkou přímé vykonatelnosti, rozhodčí řízení vedené u rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky a soudní řízení.

Pro věřitele jsou velmi důležitým aspektem právě tyto náklady, jelikož pohledávek za dlužníky z titulu nájemného má více a na začátku řízení musí tyto poplatky vždy uhradit. Srovnání je provedeno na dvou konkrétních částkách. Jedná se o částky 8 000 Kč a 40 000 Kč. Tyto hodnoty jsem vybrala záměrně, jelikož věřitel často vymáhá pohledávky, které jsou pod 10 000 Kč, většinou z titulu smlouvy o dodávce vody a tepla a částky okolo 40 000 Kč, které má z titulu nájemného.

Tabulka 9: Srovnání poplatků za notářský zápis s doložkou přímé vykonatelnosti, rozhodčí řízení, soudní řízení a návrh na vydání elektronického platebního rozkazu

	Hodnota předmětu sporu 8 000 Kč	Hodnota předmětu sporu 40 000 Kč
Odměna notáře za notářský zápis vč. DPH	1 210 Kč	1 210 Kč
Poplatek za rozhodčí řízení	10 000 Kč	10 000 Kč
Poplatek za soudní řízení	1 000 Kč	2 000 Kč
Poplatek za návrh na vydání elektronického platebního rozkazu	400 Kč	1 600 Kč

(Zdroj: VLASTNÍ ZPRACOVÁNÍ)

Z výše uvedené tabulky je patrné, že jestliže věřitel vymáhá částky do 20 000 Kč, není pro něj vzhledem k minimálnímu poplatku vhodné využít rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky. Při hodnotě sporu do 20 000 Kč se jeví lépe než notářský zápis s doložkou přímé vykonatelnosti klasické soudní řízení, jelikož soudní poplatky jsou osvobozeny od daně z přidané hodnoty. Nad 20 000 Kč se však již stává výhodnějším notářský zápis s doložkou přímé vykonatelnosti. Jak se dalo předpokládat, nejvýhodněji vyšlo podání

návrhu na elektronický platební rozkaz. Nevýhodou tohoto řízení ovšem je, že pokud žalovaný podá odpor, přechází řízení do klasického soudního řízení a žalobce musí poplatek doplatit. Z tohoto důvodu bych věřiteli navrhovala zahrnout do smluv doložku o tom, že smlouva se stává účinnou až po sepsání notářského zápisu s doložkou přímé vykonatelnosti.

Při osobním setkání s JUDr. Mazalovou, která je zaměstnancem Správy železniční dopravní cesty, státní organizace, Oblastního ředitelství Brno a má vymáhání pohledávek ve své kompetenci, jsem jí předložila tyto návrhy. JUDr. Mazalová se vyjádřila, že pro věřitele by mohlo být sepsování notářského zápisu s doložkou přímé vykonatelnosti u každé smlouvy více administrativně zatěžující, ovšem pokud by se tento postup osvědčil, mohl by věřitel začít tento návrh uplatňovat. S rozhodčím řízením nemá věřitel zkušenosti a není nakloněn zkoušet tyto alternativní způsoby řešení sporů. Proto za nejpříjemnější řešení věřitel považuje podávat soudu elektronické návrhy na vydání elektronického platebního rozkazu (MAZALOVÁ, 2013).

3.7 Exekuce vykonávaná soudním exekutorem

Exekuci vykonávanou soudním exekutorem věřitel využívá v případě, kdy dlužník ani po vydání pravomocného rozhodnutí soudu svůj dluh nezaplatí. Toto řešení je dle mého názoru vhodné, ovšem věřitel by měl být obezřetný v tom, aby nemusel platit náklady exekuce. To se stane v případě, kdy exekutor zjistí, že dlužník je nemajetný a pohledávku tedy není z čeho uspokojit. Potom následuje zastavení exekuce a oprávněný musí exekutorovi uhradit náklady s exekucí spojené.

Pokud tedy věřitel hodlá podat návrh na exekuci, měl by se před podáním návrhu informovat, zda má dlužník nějaký majetek, ze kterého by mohla být pohledávka uspokojena. Jestliže exekutor v průběhu exekučního řízení zjistí skutečnosti, které vypovídají o nemajetnosti povinného, je vhodné okamžitě podat návrh na zastavení exekuce, aby se dalšími úkony soudního exekutora nezvyšovaly náklady exekučního řízení.

3.8 Započtení a postoupení pohledávky

Správa železniční dopravní cesty, státní organizace, Oblastní ředitelství Brno provádí započtení svých pohledávek. O postoupení pohledávek všech organizačních jednotek rozhoduje přímo Správa železniční dopravní cesty, státní organizace. I v této

oblasti využívá věřitel efektivně obou institutů. Dle Mazalové (2012) je započtení pohledávky u věřitele častým způsobem řešení pohledávek. K podání návrhu na postoupení pohledávky věřitel přistupuje v případě, kdy usoudí, že pohledávka již není vymahatelná. Nedostatkem je, že věřitel nevede evidenci, která by zobrazovala pohledávky, které věřitel v určitém roce započte a postoupí. Není tak patrné, jaká je výtěžnost z postoupených pohledávek u organizační jednotky Oblastní ředitelství Brno. Proto bych věřiteli navrhovala, aby začal zvlášť evidovat pohledávky, které započte, a u kterých podá návrh na postoupení. Evidence postoupených pohledávek by měla zobrazovat původní hodnotu pohledávky a částku, za kterou se pohledávka postoupila.

3.9 Účetní, daňové a ekonomické aspekty pohledávek podnikatelského subjektu

Správa železniční dopravní cesty, státní organizace, Oblastní ředitelství Brno využívá možnosti vytvářet opravné položky k pohledávkám, jak jsem zmínila v kapitole 2.2.4. Opravné položky vytváří dle Zákona o rezervách, optimalizuje tím svoji daňovou povinnost.

Při splnění podmínek Zákona o dani z příjmu přistupuje podnikatelský subjekt k daňovému odpisu pohledávky. Pokud podmínky splněny nejsou, odepisuje pohledávky alespoň účetním odpisem. K odpisu pohledávky přistupuje v případě nevymahatelné pohledávky, u které již byly využity ostatní možnosti vymožení.

Dle mého názoru není Správě železniční dopravní cesty, státní organizaci, Oblastnímu ředitelství Brno z ekonomického hlediska co vytknout. Snaží se řešit každou pohledávku tak, aby byla co nejrychleji a v maximální možné míře uspokojena. Díky tomu neztrácí podnikatelský subjekt velké množství finančních prostředků a je schopen hradit své závazky. Dle mého názoru tedy Správa železniční dopravní cesty, státní organizace, Oblastní ředitelství Brno v případě účetní, daňové a ekonomické problematiky využívá efektivně všech možností na zlepšení své ekonomické situace.

3.10 Zhodnocení a reálnost návrhů

V první řadě je důležité, aby se věřitel snažil předcházet vzniku pohledávek po splatnosti. Toho lze mimo jiné docílit tím, že si před uzavřením každé smlouvy ověří solventnost svého partnera. U právnických osob a podnikatelů bych mu doporučovala

využít server justice.cz., kde si v Obchodním rejstříku může každého podnikatele ověřit. U nepodnikajících partnerů může využít centrální registr dlužníků.

Co se týče formální úpravy nájemních smluv a zakotvení sankcí za porušení smlouvy, využívá podnikatelský subjekt dle mého názoru všech možností, které mu dovoluje zákon. Jestliže je dlužník v prodlení a má snahu splatit svoje závazky v náhradní lhůtě, sepisuje věřitel s dlužníkem splátkový kalendář. Zde bych mu doporučovala, aby do formuláře splátkového kalendáře doplnil ustanovení o tom, že pokud nájemník nedodrží termín splátky, stane se okamžitě splatný celý dluh. Jako další možnost zajištění své pohledávky bych věřiteli doporučovala využívat zákonného zástavního práva, které má pronajímatel.

Při mimosoudním vymáhání pohledávek se věřitel snaží dlužníka kontaktovat telefonicky, pokud nezareaguje, následují písemné upomínky. Zde bych doporučovala volit pouze jednu telefonickou upomínku, po které by již okamžitě následovaly upomínky písemné.

Pokud dlužník po písemných upomínkách svůj dluh nezaplatí, podává věřitel žalobu k soudu. Ohledně soudního řízení navrhuji vhodný způsob minimalizace nákladů věřitele podáváním návrhu na vydání elektronického platebního rozkazu prostřednictvím elektronického formuláře místo klasické žaloby. Další možností je potom zahrnout do nájemních smluv rozhodčí doložku nebo ustanovení o tom, že ke smlouvě se musí sepsat notářský zápis s doložkou přímé vykonatelnosti. Jak jsem již uvedla v analýze problému, rozhodčí řízení u rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky je pro věřitele vhodnější vést on-line vzhledem k poplatkům rozhodčímu soudu.

Další krok, který věřitel uskutečňuje v případě, že má pravomocné a vykonatelné rozhodnutí soudu, je podání návrhu na exekuční řízení. Toto je velmi efektivní způsob jak uspokojit své pohledávky. Zde musí být věřitel obezřetný v případě dlužníků, kteří nevlastní žádný movitý ani nemovitý majetek. Potom by totiž mohla být exekuce zastavena pro nemajetnost povinného a oprávněný by musel uhradit náklady exekuce.

Při osobním setkání s JUDr. Mazalovou, která je zaměstnancem Správy železniční dopravní cesty, státní organizace, Oblastního ředitelství Brno a má vymáhání pohledávek ve své kompetenci, jsem předložila tyto návrhy. JUDr. Mazalová se vyjádřila, že předložené návrhy jsou reálné. Sepisování notářského zápisu s doložkou

přímé vykonatelnosti by mohlo být pro věřitele administrativně zatěžující, ovšem pokud by se tento postup osvědčil, mohl by ho věřitel začít uplatňovat. S rozhodčím řízením dle JUDr. Mazalové nemá věřitel zkušenosti a není nakloněn zkoušet tyto alternativní způsoby řešení sporů. Nejvíce se tedy ztotožnila s návrhem podávat návrhy na elektronický platební rozkaz.

ZÁVĚR

Cílem mé bakalářské práce bylo navrhnout podnikatelskému subjektu, Správa železniční dopravní cesty, státní organizace, konkrétně Oblastnímu ředitelství Brno, jak nejlépe a nejefektivněji vymáhat jeho pohledávky. V teoretické části jsem charakterizovala pohledávky z právního, účetního, daňového a ekonomického pohledu.

Analytická část se zabývá pohledávkami podnikatelského subjektu. Je zde analyzován systém správy, evidence a mimosoudního vymáhání pohledávek. Dále se věnuji postupům, které podnikatelský subjekt využívá při právním vymáhání pohledávek. Následuje analýza pohledávek Správy železniční dopravní cesty, státní organizace, Oblastního ředitelství Brno z hlediska daňového, účetního a ekonomického. Poté analyzuji smlouvy o nájmu bytu, nebytových prostor, pozemku a o dodávce vody a tepla. V další části je uvedena úspěšnost vymáhání věřitelových pohledávek za dlužníky podnikateli a nepodnikateli v jednotlivých letech.

Ve třetí části bakalářské práce jsem se snažila zhodnotit systém evidence, správy a vymáhání pohledávek Správy železniční dopravní cesty, státní organizace, Oblastního ředitelství Brno. Uvádím zde vlastní návrhy, které by dle mého názoru byly pro věřitele vhodné. Navrhuji, aby v případě mimosoudního vymáhání byl uskutečňován pouze jeden telefonický kontakt dlužníka. Jelikož vzhledem k množství upomínaných pohledávek rostou s vyšším telefonickým kontaktem i náklady. Dále v případě soudního řízení jsem věřiteli navrhla, aby raději než klasickou žalobu o vydání platebního rozkazu, podával elektronický návrh na vydání elektronického platebního rozkazu. Tento návrh představuje minimální soudní poplatky. V situaci, kdy dlužník nesplní svůj závazek ani po vydání pravomocného rozhodnutí soudu, je třeba zvážit, zda podat návrh na exekuci - zda bude pohledávku z čeho uspokojit. Věřitel by se měl také v průběhu exekučního řízení informovat u soudního exekutora, zda nemá informace o nemajetnosti dlužníka. V případě, kdy by k tomuto zjištění došlo, je zapotřebí okamžitě podat návrh na zastavení exekuce.

Výzkumná otázka zněla: Jaký způsob právního vymáhání pohledávek je pro Správu železniční dopravní cesty, státní organizaci, Oblastní ředitelství Brno nejvýhodnější po finanční stránce? Odpověď na výzkumnou otázku je následující: Pro věřitele je po finanční stránce nejvýhodnější způsob právního vymáhání pohledávek

podání návrhu na elektronický platební rozkaz. Dále jsem formulovala hypotézu: Nejvýhodnější způsob právního vymáhání pohledávek po finanční stránce je u Správy železniční dopravní cesty, státní organizace, Oblastního ředitelství Brno podání návrhu na elektronický platební rozkaz. Hypotéza se tedy potvrdila.

Své návrhy jsem předložila JUDr. Mazalové, která má u Správy železniční dopravní cesty, státní organizace, Oblastního ředitelství Brno problematiku vymáhání pohledávek ve své kompetenci. Nejvíce se ztotožnila s návrhem podávat soudu elektronické návrhy na vydání elektronického platebního rozkazu. Tímto považuji cíl práce za splněný.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BAŘINOVÁ, D., VOZŇÁKOVÁ, I., 2007. *Pohledávky - právně - daňově - účetně*. 3. rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing a. s. ISBN 978-80-247-1816-3.

BEJČEK, J., ELIÁŠ, K., RABAN, P., 2007. *Kurs obchodního práva: obchodní závazky*. 4. vydání. Praha: C.H. Beck. ISBN 978-80-7179-781-4.

Centrální registr dlužníků České republiky [online]. Centrální registr dlužníků České republiky, ©2008 [cit. 2013-02-05]. Dostupné z: <http://www.centralniregistrdluzniku.cz/>

DRBOHLAV, J., POHL, T., 2011. *Pohledávky z právního, účetního a daňového pohledu*. 3. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s. ISBN 978-80-7357-599-1.

CHALUPA, R. a kol., 2011. *Abeceda účetnictví pro podnikatele*. 9. vydání. Olomouc: ANAG. ISBN 978-80-7263-650-1.

IPODNIKATEL. Jak nejlépe prověřit obchodního partnera. *iPodnikatel.cz* [online]. ©2011 [cit. 2013-03-15]. Dostupné z: <http://www.ipodnikatel.cz/Rady-a-navody/jak-nejlepe-proverit-obchodniho-partnera.html>

JUSTICE. Obchodní rejstřík a Sbirka listin. *Justice.cz* [online]. © 2012 [cit. 2013-02-16]. Dostupné z: [https://or.justice.cz/ias/ui/rejstrik\\$firma.vysledky?navez=spr%C3%A1va+%C5%BEelezni%C4%8Dn%C3%AD+dopravn%C3%AD+cesty&typHledani=prefix&jenPlatne=true&polozek=50](https://or.justice.cz/ias/ui/rejstrik$firma.vysledky?navez=spr%C3%A1va+%C5%BEelezni%C4%8Dn%C3%AD+dopravn%C3%AD+cesty&typHledani=prefix&jenPlatne=true&polozek=50)

KORBEL F., PRUDÍKOVÁ D., 2013. Velké změny exekučního práva od 1. ledna 2013. *Právní rozhledy*. č. 1, s. 1-12. ISSN 1210-6410.

MAZALOVÁ, Marcela, 2012. *Interview*. Správa železniční dopravní cesty, státní organizace, Oblastní ředitelství Brno. Kounicova 26, Brno. 9.11.2012.

MAZALOVÁ, Marcela, 2013. *Interview*. Správa železniční dopravní cesty, státní organizace, Oblastní ředitelství Brno. Kounicova 26, Brno. 11.4.2013.

NOTÁŘSKÁ KOMORA ČESKÉ REPUBLIKY. Notářský zápis jako podklad pro exekuci. *Nkcr.cz* [online]. ©2012 [cit. 2013-03-15]. Dostupné z: <http://www.nkcr.cz/index.php?page=notarskyzapis>

PILAŘOVÁ, I., 2006. *Účetní a daňové problémy právnických osob v praxi*. 2. vydání. Praha: GRADA Publishing, a.s. ISBN 80-247-1608-9.

PILÁTOVÁ, J., RICHTER, J., 2011. *Pohledávky a jejich řešení v podnikové praxi: praktická řešení a vzory, daňová a účetní problematika, vybraná související ustanovení*. 2. vydání. Olomouc: ANAG. ISBN 978-80-7263-678-5.

Pokyn č. D – 247 Uplatňování daně z přidané hodnoty u činností uskutečňovaných podle zvláštních právních předpisů ze dne 17. 4. 2003.

PLÍVA, S., 2009. *Obchodní závazkové vztahy*. 2. aktualizované vydání. Praha: ASPI. ISBN 978-807-3574-444.

PRÁVNÍ RÁDCE. Kdy je nutné a kdy vhodné navštívit notáře. *Pravniradce.cz* [online]. © 1996-2013 [cit. 2013-05-02]. Dostupné z: <http://pravniradce.ihned.cz/c1-31790040-kdy-je-nutne-a-kdy-vhodne-navstivit-notare>

Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky [online]. Rozhodčí soud, ©2013 [cit. 2013-03-05]. Dostupné z: <http://www.soud.cz/>

RYSKA, R., 2005. *Právo pro střední školy*. 5. aktualizované vydání. Praha: Fortuna. ISBN 80-7168-832-0.

SCHELLE, K., SCHELLEOVÁ, I., 2006. *Alternativní způsoby řešení obchodních sporů*. 1. vydání. Ostrava: KEY Publishing s. r. o. ISBN 80-239-8012-2.

SPRÁVA ŽELEZNIČNÍ DOPRAVNÍ CESTY, STÁTNÍ ORGANIZACE, 2011a. *Směrnice SŽDC č. 87: Evidence, správa a právní vymáhání pohledávek*. Praha: Správa železniční dopravní cesty, státní organizace.

SPRÁVA ŽELEZNIČNÍ DOPRAVNÍ CESTY, STÁTNÍ ORGANIZACE, 2011b. *Nájemní smlouva – vzor: o nájmu pozemku*. Brno: Správa železniční dopravní cesty, státní organizace.

SPRÁVA ŽELEZNIČNÍ DOPRAVNÍ CESTY, STÁTNÍ ORGANIZACE, 2011c. *Nájemní smlouva – vzor: o nájmu bytu*. Brno: Správa železniční dopravní cesty, státní organizace.

SPRÁVA ŽELEZNIČNÍ DOPRAVNÍ CESTY, STÁTNÍ ORGANIZACE, 2011d. *Nájemní smlouva – vzor: o nájmu nebytových prostor*. Brno: Správa železniční dopravní cesty, státní organizace.

SPRÁVA ŽELEZNIČNÍ DOPRAVNÍ CESTY, STÁTNÍ ORGANIZACE, 2011e. *Smlouva – vzor: o dodávce tepla*. Brno: Správa železniční dopravní cesty, státní organizace.

SPRÁVA ŽELEZNIČNÍ DOPRAVNÍ CESTY, STÁTNÍ ORGANIZACE, 2011f. *Smlouva – vzor: o dodávce pitné vody a odvádění odpadních vod*. Brno: Správa železniční dopravní cesty, státní organizace.

SŽDC: *Správa železniční dopravní cesty* [online]. SŽDC, © 2009-2012 [cit. 2013-02-16]. Dostupné z: www.szdc.cz .

ŠANTRŮČEK, J., 2005. *Pohledávky, jejich cese a hodnota*. 2. aktualizované vydání. Praha: Oeconomica. ISBN 80-245-0873-7.

ŠKAPA, S., 2008. *Mikroekonomie I*. 1. vydání. Brno: AKADEMICKÉ NAKLADATELSTVÍ CERM, s. r. o. ISBN 978-80-214-3736-4.

VAIGERT, D., 2006. *Pohledávky: právní příručka věřitele*. 1. vydání. Brno: Computer Press. ISBN 80-251-0881-3.

VONDRÁKOVÁ, A., 2011. *Vymáhání pohledávek*. 2. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s. ISBN 978-80-7357-686-8.

VOZŇÁKOVÁ, I., 2004. *Efektivní řízení pohledávek*. 1. vydání. Praha: GRADA Publishing a. s. ISBN 80-247-0770-5.

Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 73/2001 Sb., o odměnách a náhradách notářů a správců dědictví, ve znění pozdějších předpisů.

Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 330/2001 Sb. o odměně a náhradách soudního exekutora, o odměně a náhradě hotových výdajů správce podniku a o podmínkách pojištění odpovědnosti za škody způsobené exekutorem, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 116/1990 Sb., o nájmu a podnájmu nebytových prostor, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmu, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 593/1992 Sb., o rezervách pro zjištění základu daně z příjmu, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

ZINECKER, M., 2008. *Základy financí podniku*. 1. vydání. Brno: AKADEMICKÉ NAKLADATELSTVÍ CERM, s. r. o. ISBN 978-80-214-3704-3.

SEZNAM TABULEK

Tab. 1: Odměna exekutora za exekuci ukládající zaplacení peněžité částky (Upraveno dle Vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 330/2001 Sb., o odměně a náhradách soudního exekutora, 2001).....	30
Tab. 2: Pohledávky z nájemného a s ním spojených služeb za dlužníky podnikateli (v Kč) (Zpracováno dle interních zdrojů podnikatele).....	44
Tab. 3: Pohledávky z nájemného a s ním spojených služeb za dlužníky nepodnikateli (v Kč) (Zpracováno dle interních zdrojů podnikatele).....	45
Tab. 4: Odměna notáře za sepsání notářského zápisu s doložkou přímé vykonatelnosti (Upraveno dle Vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 73/2001 Sb., o odměnách a náhradách notářů a správců dědictví).....	52
Tab. 5: Sazebník nákladů rozhodčího řízení pro tuzemské spory (Upraveno dle Rozhodčí soud, 2013).....	54
Tab. 6: Soudní poplatky za návrh na zahájení občanského soudního řízení, jehož předmětem je peněžité plnění (Upraveno dle zákona č. 549/1991Sb. o soudních poplatcích).....	55
Tab. 7: Soudní poplatky za návrh na vydání elektronického platebního rozkazu, jehož předmětem je peněžité plnění (Upraveno dle zákona č. 549/1991Sb. o soudních poplatcích).....	55
Tab. 8: Porovnání poplatků za návrh na elektronický platební rozkaz a rozhodčí řízení (Upraveno dle zákona č. 549/1991Sb. o soudních poplatcích, Rozhodčí soud, 2013).....	56
Tab. 9: Srovnání poplatků za notářský zápis s doložkou přímé vykonatelnosti, rozhodčí řízení, soudní řízení a návrh na vydání elektronického platebního rozkazu (Zdroj: VLASTNÍ ZPRACOVÁNÍ).....	57

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. 1: Logo podnikatelského subjektu (převzato z SŽDC, 2012).....34

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: Způsoby vymáhání pohledávek věřitelem v roce 2010 za dlužníky nepodnikateli (Zpracováno dle interních zdrojů podnikatele).....	46
Graf 2: Způsoby vymáhání pohledávek věřitelem v roce 2011 za dlužníky nepodnikateli (Zpracováno dle interních zdrojů podnikatele).....	46
Graf 3: Způsoby vymáhání pohledávek věřitelem v roce 2012 za dlužníky nepodnikateli (Zpracováno dle interních zdrojů podnikatele).....	47
Graf 4: Způsoby vymáhání pohledávek věřitelem v roce 2009 za dlužníky podnikateli (Zpracováno dle interních zdrojů podnikatele).....	47
Graf 5: Způsoby vymáhání pohledávek věřitelem v roce 2010 za dlužníky podnikateli (Zpracováno dle interních zdrojů podnikatele).....	48
Graf 6: Způsoby vymáhání pohledávek věřitelem v roce 2011 za dlužníky podnikateli (Zpracováno dle interních zdrojů podnikatele).....	48
Graf 7: Způsoby vymáhání pohledávek věřitelem v roce 2012 za dlužníky podnikateli (Zpracováno dle interních zdrojů podnikatele).....	49

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA Č. 1: DODATEK S ROZHODČÍ DOLOŽKOU K EXISTUJÍCÍM SMLOUVÁM	I
PŘÍLOHA Č. 2: ROZHODČÍ DOLOŽKA PRO ŘÍZENÍ ON-LINE	II

PŘÍLOHA Č. 1:

Dodatek s rozhodčí doložkou k existujícím smlouvám

Smluvní strany se dohodly na uzavření dodatku č. ke smlouvě č. ze dne
v tomto znění:

Všechny spory vznikající z této smlouvy a v souvislosti s ní budou rozhodovány
s konečnou platností u Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky
a Agrární komoře České republiky podle jeho řádu jedním rozhodcem jmenovaným
předsedou Rozhodčího soudu.

V..... dne.....

.....

.....

podpisy zástupců smluvních stran (Rozhodčí soud, 2013)

PŘÍLOHA Č. 2:

Rozhodčí doložka pro řízení on-line

Všechny spory, které vzniknou z této smlouvy anebo v souvislosti s ní, budou rozhodovány s vyloučením pravomoci obecných soudů s konečnou platností v rozhodčím řízení u Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky v Praze podle jeho Řádu on-line jediným rozhodcem určeným předsedou Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky.

Strany pro toto řízení volí tyto e-mailové adresy pro vedení řízení on-line:

.....

.....

(Rozhodčí soud, 2013)